Novo mesto, 6. avgusta 1954

Štev. 31 Leto V.

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tone Gošnik. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna »Slov. poročevalca« v Ljubljani.

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo

Cena 10 din

OD TEDNA DO TEDNA

Bilanca mednarodnih dogodkov v zadnjem tednu je sila bogata. Svetovni mir je dobil vrsto zelo pomembnih prispevkov, ki so povečali optimizem po podpisu sporazuma o premirju v Indokini. Zadnje dni so se kar vrstili uspehi mednarodnega sodelovanja. Naj jih naštejemo: podpisali so sporazum o umiku angleških čet iz Sueškega prekopa; v Trung Džiju so ugodno zaključili razgovore med vojaškimi strokovnjaki bojujočih se armad v Vietnamu; vlade Grčije, Turčije in Jugoslavije so se sporazumele, da se bo 6. avgusta začela na Bledu konferenca zunanjih ministrov, na kateri bodo podpisali pogodbo o balkanski zvezi; Anglija in Saudova Arabija sta se sporazumeli glede rešitve problema oaze Buraimi; francoski ministrski predsednik Mendès-France je predlagal Tunisu samoupravo s »francosko prisotnostjo«.

Vendar so ti uspehi, ki ustvarjajo spokojnost in gotovost, dokaj zatemneli, ko so padle nanje sence izzivanj, ki so se dogodila v Aziji, Ameriki in Evropi. Ta izzivalna dejanja vzbujajo nezaupanje do možnosti mirnega reševanja mednarodnih problemov in se nagibajo k žvenketanju z orožjem.

Minuli teden je prišlo v Aziji do hudega incidenta v zraku, ko so kitajska letala sestrelila angleško prevozno letalo, nato pa ameriški lovci uničili dve kitajski lovski letali.

V Ameriki je prišo do tragičnih izzivanj na meji med Nicaraguo in Costarico. Oboroženi spopadi so privedli do premikanja čet in dokaj napetega in nejasnega položaja.

V petek, 30. julija, so albanski obmejni stražarji podlo ubili našega vojaka, in sicer prav v trenutku, ko so na albansko pobudo izmenjali diplomatske predstavnike med Jugoslavijo in Albanijo in ko je naš ubiti vojak zaznamoval mejnike, kakor je določil obmejni sporazum, za katerega je tudi dala pobudo Albanija.

In ko se vse to dogaja, v Ameriki nočejo prenehati z vsiljevanjem organizacije jugovzhodnih azijskih dežel in razen tega prihajajo poročila, da so ZDA pripravljene nuditi vojaško pomoč Vietnamu, Laosu in Kambodži.

Če takole pregledamo dogodke minulega tedna, dobimo vtis, da je svetovni mir, ki se je po eni plati te dni očitno okrepil, še zmeraj nenehno izpostavljen nevarnostim in da je njegova trdnost odvisna predvsem od miroljubnega človeštva. V teh zadnjih tednih so miroljubni napori pokazali veliko dejavnost. Tistim, ki se trudijo, da bi odpravili vojno nevarnost, moramo biti hvaležni. V vsakem doseženem uspehu je treba videti tudi silo, ki bo danes ali jutri premagala nove ovire, da bo obvarovala mir.

Ne bo odveč, če se nekoliko pomudimo pri enem izmed najpomembnejših dogodkov minulega tedna — pri anglo-egiptovskem sporazumu. Z le-tem je bila obrnjena nova stran v zgodovini angleške vladavine. Končana je 72-letna okupacija Sueza; največja kolonialna država na svetu je v zadnjih desetih letih morala že četrtič popustiti. Kaže, da so v Londonu prejšnje izgube Indije, Palestine in Abadana še nekako preboleli, toda izguba Sueza — ključnega položaja v Severni Afriki in najvažnejše vodne poti sveta — je Angleže hudo prizadela.

V izgubi Sueza pa je še nekaj: Churchillova osebna drama. Ta slavni državnik in ministrski predsednik je moral spričo sueške izgube preslišati ploho grenkih napadov laburistične opozicije, saj si je kot državnik pridobil sloves čuvarja angleškega imperija, zdaj pa je popustil.

KOMUNA - naša najnaprednejša družbena stvar

Nastajanje komune terja odločilno vlogo in sodelovanje ljudstva – Ne gre zgolj za nove administrativne razdelitve krajev, temveč za danes najvažnejši družbeno ekonomski in politični problem

Prejšnji teden smo v članku »Komuna — naša najnaprednejša družbena stvar« navedli več misli tovariša Edvarda Kardelja o komunah. Dejali smo, da pomeni komuna, prevedeno na naš jezik, **občino**; ta stara beseda zelo pravilno in točno izraža vsebino te, v marsikaterem pogledu najvažnejše osnovne celice, **samoupravne ljudske skupnosti.** Komuna bo torej osnovna družbena celica, v kateri bodo dani vsi pogoji za nagel in kar najbolj vsestranski razvoj naših krajevnih družbenih skupnosti.

Na III. kongresu Zveze komunistov Slovenije je tovariš Edvard Kardelj med drugim dejal o nastajanju komun tudi tole:

VPRASANJE GRADITVE KOMUNE

»Vprašanje, ki bi ga hotel podčrtati, je vprašanje graditve naše komune. Pri nas obstajajo gotove tendence gledati na komune tako rekoč kot na gotovo dejstvo, ki ga je treba samo sprejeti. Zadnje čase je mnogo diskusije o tem, kaj je komuna teritorialno, ali je to okraj, ali je občina...

Za nas komuniste je že zdavnaj rešen problem, kaj je komuna. Mi nikdar nismo bili na stališču, da je komuna današnji okraj; prav tako nismo trdili, da je to občina v danih teritorialnih mejah. Komuna je organizem, ki ga je treba graditi in šele v teku izgradnje tega organizma se bodo pojavile jasne teritorialne meje tega organizma. To vprašanje se ne da rešiti kar čez noč s predpisi, z zakonom ali z enostavnim odlokom; ni okraj komuna, ampak je to občina. Če bi stvar tako postavili, bi lahko izzvali zelo nevarne posledice. Marsikatera naša občina, taka kot je danes, je še zelo zaostala, tako politično, kakor gospodarsko. To se pravi, da bi s takim početjem velik del občin potisnili direktno v roke raznim reakcionarnim elementom. Razen tega pa se za geslo, da komuna ni okraj, ampak občina, v dosedanjih pogojih skriva čisto navadna obramba partikularističnih interesov posameznih mest, kar je po mojem prav tako škodljivo. Komunisti pa seveda ne morejo biti ljudje, ki bi se postavili za interese te ali one krajevne skupnosti proti družbeni skupnosti. Nedvomno smo vsi prepričani, da naši sedanji administrativni okraji ne morejo biti take komune, saj večina med njimi ne.

OKRAJI — BODOČA SKUPNOST KOMUN

Komuna se mora še bolj tesno približati delovnim množicam. V tem smislu se bodo prav gotovo razvijale občine, seveda povečane občine, v sistemu povečanih okrajev, ki bodo namesto sedanjih administrativnih okrajev vedno bolj in bolj skupnost takih komun. To je linija bodočega razvoja naših komun, izhodna točka in nosilec tega razvoja pa so naši kadri, komunisti in vsi zavedni socialistični borci v naših okrajih in seveda tudi v mestih. Njih je treba usposobiti za to, da bodo lahko korak za korakom pripravljali občine za bodoče naloge. Hkrati je treba občinam dati tudi potrebno materialno bazo. Potem šele bo mogoče govoriti o spremembi paragrafov v naših zakonih. Kljub temu pa to ni le pesem bodočnosti, nasprotno, meni se zdi, da so pogoji ponekod že zreli in da se bo treba kmalu lotiti reševanja teh problemov. Toda prehitevati stvari ne bi bilo prav. Sprememb se je treba lotevati postopoma, korak za korakom, tako v predpisih, kakor v teritorialnem odrejanju.«

Razprava o komunah se je medtem v vseh naših ljudskih republikah živahno razvila. Tovariš Kardelj je nedavno tega ponovno poudaril, da je težišče vsega problema snovanja komun na povečanju pravic občin, ki naj se postopoma razvijejo v komune v marksističnem smislu.

Občina — seveda močna občina z večjimi, širšimi pravicami in dolžnostmi kot jih ima večina današnjih občin v okrajih, ki so v glavnem umetne upravne tvorbe — **bo torej bodoča komuna.** Biti bo morala takšna gospodarsko zaokrožena enota, sloneča na sedanjem razvoju proizvajalnih sil, da bo zagotovila hiter razvoj socialističnih sil na svojem območju, da bo lahko zagotovila družbeno upravljanje na vseh področjih in da bo hkrati čvrst temelj za nadaljnje oblikovanje socialističnih družbenih odnosov v naši državi.

Ustanavljanje komun potemtakem ni nobeno administrativno delo in iskanje nove upravne oblike, pri katerem bi morali hiteti. Tu ni potrebna naglica. Nezadostna pripravljenost in nekdanja kampanjščina bi nam tu lahko ogromno škodovali. Razpored družbenega plana za 1955 in njegovi instrumenti so izdelani na podlagi sedanje teritorialne razdelitve naše države. Časa je torej dovolj, da vprašanje komun obdelamo vsestransko. Potrebno je o vseh teh vprašanjih seznaniti vse volivce; brez sodelovanja ljudstva, komune ne bo moč ustanoviti in utrditi. Najvažnejše za dosego tega sodelovanja pa je, da okraji del svojih pristojnosti prepustijo sposobnim občinam. Prav v postopnem prenašanju pristojnosti z okrajev na občine, ki bo v bistvu preobrazba občin v komune, se bo pokazalo, da se bodo morale nekatere manjše, nerazvite občine združiti. Beseda volivcev bo tu odločilnega pomena.

(Nadaljevanje prihodnjič)

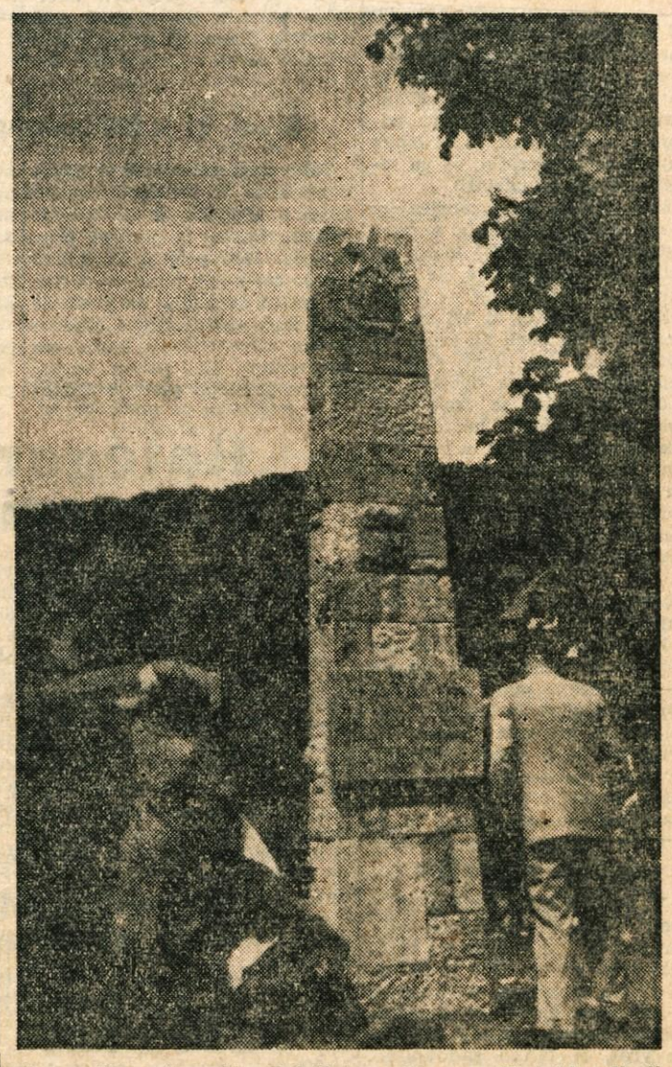

Spomenik partizanskim bolnišnicam, ki so ga 11. julija odkrili na Planini pri Semiču, je hkrati spomenik nastanku, razvoju in obsežnemu delovanju partizanske sanitete v letih NOB

Naš izvoz v prvem polletju 1954

V prvem polletju letos smo izvozili iz Slovenije na inozemska tržišča za 270 milijonov več kot lani v istem času.

Skupna vrednost našega izvoza v prvem polletju je 4 milijarde 861 milijonov dinarjev.

Največ smo izvozili lesa in lesnih izdelkov, čeprav za 989 milijonov manj kot lani (zaradi varčevanja z našim gozdnim bogastvom). Izvoz tekstila, ki zavzema važno mesto v našem celokupnem izvozu se je povečal za 400 milijonov. Največ smo ga izvozili v Turčijo in dežele Bližnjega vzhoda. V primeri z lani (prvo polletje) se je močno povečal izvoz kož in usnja, gradbenega materiala in industrijskih izdelkov. Sploh v našem izvozu čedalje bolj prevladuje industrija.

Letos smo dobilli nekaj novih tržišč; tako smo v Etiopijo izvozili raznega blaga za 45 milijonov in v Brazilijo za 105 milijonov dinarjev.

Od celokupnega izvoza iz Slovenije je (kot lani) največji odjemalec Turčija, nji sledita Zapadna Nemčija in Anglija. Zelo se je povečal izvoz v Argentino, Jordan, Libanon, Saudsko Arabijo in Sirijo.

VREME

za čas od 7. do 15. avgusta

Med 10. in 13. avgustom parkrat padavine, ostale dni večinoma jasno in vroče.

Socialistična zveza - žarišče vseh delovnih ljudi

Z okrajne konference SZDL v Kočevju

Delegati iz cele Kočevske so se 27. julija zbrali v Kočevju na konferenco Socialistične zveze. Govorila sta predsednik tov. Klarič in sekretar tov. Pirnat o glavnih značilnostih in načinu dela v SZ, o uspehih in pomanjkljivosti, ki se v tej ali oni obliki kažejo v nekaterih organizacijah Socialistične zveze.

Predsednikov referat je zelo lepo razčlenil in nakazal velike, odgovorne naloge SZ za vzgojo ljudskih množic. Socialistična zveza mora biti tolmač novih gospodarskih uredb in predpisov, razložiti mora ljudem pomen in ustroj komun, kakor tudi nove oblike dela in gospodarjenja v zadrugah, zadružnih posestvih in obratih. Socialistična zveza mora biti žarišče delovnih ljudi, njih usmerjevalec.

Odbori SZ so se dobro uveljavili povsod, kjer so na vodilnih mestih v organizaciji pošteni in razgledani ljudje; kjer pa so odbori v slabih rokah, se njihovo delo izgublja v drobnjakarstvu ali pa spi.

Konferenca je poudarila da mora SZ poslej posvetiti veliko več skrbi proti pijančevanju, temu velikemu zlu. Vodstvo tega boja naj prevzame prav SZ

Delegati so poročali, da se mladina čedalje bolj udejstvuje v športnih organizcijah, kar je velik uspeh. Saj društvo Partizan mladino krepko odteguje popivanju in jo vzgaja v zdravem športnem duhu.

Organizacji SZ ponekod odcenjujejo delo sovražno razpoloženega klera ali pa se mu celo podrejajo, n. pr. na Robu, kjer je sekretar SZ tesno povezan z župnikom. Ta sekretar je na konferenci blatil delo komunistov na Robu, se zavzemal za znižanje davkov na splošno itd. Pritoževal se je tudi, da imajo pri njih slabe šolske prostore in zakaj so »partizani požgali šolo«. Temeljit odgovor temu »sekretarju« je izpričal, da je ravno on precej odgovoren. da na Robu še nimajo šole. Ljudska oblast je kmalu po osvoboditvi dala gradbeni material za šolo, toda klero-frontovci so hoteli, da mora šola spet stati zraven cerkve.

Karel Oražem

Po poteh partizanskih brigad in XIV. proletarske divizije potuje 50 partizanskih otrok iz vseh krajev Slovenije. 25. julija so se ustavili tudi pred spomeniki v Novem mestu — Na sliki: vodja patrulje prof. Jože Belak pozdravlja Novomeščane, ki so prisrčno pozdravili drage mlade goste.

Samo še šest tednov do Ostrožnega

Ostrožno pri Celju je dobilo v teh dneh podobo velikanskega delovišča, na katerem je živo noč in dan. **Čeprav je proslava na Ostrožnem zaradi tehničnih ovir preložena na 19. september,** nas skoraj še poldrug mesec še loči od največje letošnje prireditve — proslave ŠTAJERSKA V BORBI. Okrog velikega tabornega prostora na Ostrožnem bodo do takrat postavili nad 300 paviljonov, tako da bo prireditveni prostor podoben majhnemu mestu. V teku so tudi ostala dela. Urejajo drenažo zemljišča; začeli so postavljati tudi glavno tribuno; le-ta bo visoka 12 metrov, dolga pa 50 metrov.

Na Ostrožnem gradijo tudi vodovod, ki bo ostal tamkajšnjim prebivalcem. Vodovodno omrežje na tabornem prostoru bo imelo približno 5 km cevi. Te dni so začeli razširjati in asfaltirati glavne dovozne ceste na Ostrožno.

Pripravljalni štabi imajo polne roke dela. Po vseh krajih Štajerske se odbori SZDL in Zveze borcev pripravljajo na dostojen sprejem stotisočev, ki bodo 19. septembra prišli v Celje.

In pri nas? Kako se pripravljamo na udeležbo septemberskega slavja na Ostrožnem, na katerega bo prišel tudi tovariš Tito? Res je, da se povsod veliko razpravlja o Ostrožnem in ljudje hkrati, ko govorijo o proslavi ŠTAJERSKA V BORBI, omenjajo tudi nepozabne manifestacije v Dol. Toplicah in na Okroglici. Vendar — samo govoriti je premalo. Potrebne so takojšnje prijave posameznikov, delovnih kolektivov in večjih skupin. Pravočasno je namreč treba urediti vprašanje prevoza takih množic v Celje in nazaj, zagotoviti prehrano, zdravstveno službo, varnost prometa itd. itd. Zato ne odlašajmo s prijavami! Kupimo si takoj tudi spominsko značko. Novomeška podružnica je prevzela v prodajo že 1500 značk, vendar prodaja ni zadovoljiva.

V nedeljo so nekateri občinski odbori SZDL v novomeškem okraju na sejah sprejeli različne sklepe v zvezi s proslavo 19. septembra. Dolžnost odborov in članstva Zveze borcev in Socialistične zveze je, da s prijavami in propagando za udeležbo na slavju v Celju te dni pohitimo! Čas hiti in 19. september bo mimogrede tu! Ne pustimo, da bi nas čas prehitel!

ŠTAJERSKA V BORBI je praznik vseh nas — potrdil bo našo enotnost in pravilno pot v socializem. Odločimo se zato že danes, da ga ne bomo zamudili.

Izplačilo pobotnic Slovenske narodne pomoči

Izvršni svet je sprejel sklep, da se izplačajo iz republiških proračunskih sredstev priznanice slovenske narodne pomoči in obveznice Glavnega poveljstva slovenskih patizanskih čet za gotovinske dajatve, na podlagi katerih so bila vplačana posojila v času narodnoosvobodilne vojne. Izplačane bodo v dinarski vrednosti ter v relaciji kot je bilo izplačano 3 odstotno posojilo narodne osvoboditve. Izvršni svet je pooblastil državnega sekretarja za splošno upravo in proračun, da ta sklep izvrši ter izda v sporazumu z Izvršnim svetom podrobnejša navodila za izplačilo teh obveznic. Ko bodo navodila izšla, bomo o tem še pisali.

Rudna bogastva v Beli krajini niso dovolj raziskana

Tudi v Beli krajini imamo rude, katerih vrednost bi nas razveselila, če bi jo poznali. Večkrat sem slišal pripovedovati, da so nekdaj kopali železno rudo v gozdu, ki je kakih 15 minut oddaljen od Dragomlje vasi. To rudo so z vprežno živino vozili v Gradac, kjer je bila topilnica. Sloj železne rude je viden tudi v gozdu med Dragomljo vasjo in Sodjim vrhom. Pred drugo svetovno vojno je neki vaščan dal to rudo v Nemčiji v analizo, ki je pokazala, da imamo v Beli krajini dobro rudo. Vaščani po vojni večkrat razpravljajo o tem in želo, da bi strokovnjaki rudo ponovno analizirali in pokazali možnost njenega izkoriščanja.

Š. J.

Oglejte si kvalitetne izdelke, ki so razstavljeni na Mariborskem tednu

paviljon 6 D

„ZLATOROG" — Maribor

BESEDA *naših* BRALCEV

Kako bo z veseličnim obračunom v Vel. Gabru?

V Velikem Gabru je bil 18. julija množični sestanek. Sklican je bil predvsem zato, da bi veselični pripravljalni odbor dal obračun od veselice. Ko je tajnik ZB prišel do točke: obračun od veselice, je pripravljalni odbor zahrumel kot huda ura, oziroma sta zahrumela le dva člana: Anton Koporec in Franc Umbergar, tretji član pripr. odbora Avgust Jerlah, ki bi lahko najbolj točno poročal, se pa sestanka sploh ni udeležil.

Med vikom in razburjenjem so nekako dognali, da bo nemara čistega dobička nekaj manj kot 25.000 din. Prodanega je bilo okrog 300 litrov vina — (točno sploh ne povedo) in tri svinje. Gasilci pa so imeli na svoji veselici okrog 400 litrov vina in eno svinjo, čistega dobička pa 44.000 din! Zato se vsak čudi, kako da so gasilci lahko imeli tak dobiček, ZB (še enkrat več vina in dve svinji več) pa ne. Pa ni tako čudno, kajti pri odboru za veselico so bili sami stari funkcionarji, ki sedanjega predsednika ZB samo odrivajo in mu ne dajo besede, na občinski praznik pa so se ga celo dejansko lotili.

13. junija je dal predsednik ostavko in sklical sejo, pa sta se je udeležila samo Anton Koporc in Avgust Jerlah, prvi zato, da bi bil spet predsednik, drugi pa, da bi dobil 35.000 din — zakaj, predsednik in tajnik nista vedela. Vedeli so samo stari funkcionarji. Tako se je govorilo, da bo od veselice še izguba. Takrat je dobila SZDL nalogo, da organizira za poplavljence nabiralno akcijo. Tajnik SZDL je takoj pripravil nabiralne pole in jih razdelil med nekatere člane. Ti pa so rekli: »Dokler se bo v Gabru tako delalo kot doslej, ne gremo!« Zato je moral predsednik ZB sam pobirati za poplavljence. Če bi ne bili člani izgubili zaupanja, bi se bila lahko nabrala lepa vsota, ne pa samo par tisočakov.

J. Jeraj,
predsednik ZB Vel. Gaber

Čudna postrežba

V zdraviliški restavraciji v Dol. Toplicah je čudna postrežba. V jedilnici so tri vrste miz in za vsako mizo bi morala streči posebna postrežnica — tako bi si človek mislil, vendar ni tako. Če obsediš kje bliže vrat, si lahko zadovoljen, da prideš kot zadnji na vrsto, če pa se prerineš kam v sredo, moraš pa tudi tu čakati po juhi precej časa, predno dobiš še prikuho. So pa tudi tu, kakor povsod izjeme. Če se pojavi kak gost, ki jé »a la karte,« mu je natakar takoj za petami in ga že postreže, čeprav na račun stalnih gostov, ali bolje ljudi, ki jih je v zdravilišče poslal ZSZ od koderkoli, ki morajo dostikrat po juhi čakati na prikuho tudi po 15 ali 20 minut.

Vemo, da mora podjetje nujno gledati tudi na prehodne goste in vse tiste, ki se hranijo »a la karte,« vendar smo mnenja, da bi morala uprava restavracije v takih slučajih pač pomnožiti strežno osobje, da bi bili vsi gostje pravočasno postreženi, saj je denar enega kot drugega isti.

C. P.

Kdo bo napravil red?

Stanovalci hiš v bližini nekdanjega Kokličevega hotela v Novem mestu smo že nekaj mesecev deležni strahotnega smradu, ki se širi iz zanemarjenih stranišč omenjene hiše. Toda to letos ni prvič, kajti odtočne cevi se menda vsako leto nekajkrat zamaše in letošnjo zimo so morali za hišo odkopati kanal, da se je nesnaga odtekla. Jarek pa je še danes odprt in se fekalije na prostem razkrajajo, smrad pa širi na vse strani.

Zadeva je bila že ponovno javljena zdravstveni inšpekciji, vendar pa uspeha ni.

Kdo bo napravil konec temu »tihožitju«? -č-

Stvar, ki jo kritiziramo, moramo poznati

Tako nam piše študent Ljubljančan, ki je na Frati doživel tole: s skupino študentov je obiskal Frato, ki jim je prav ugajala. Med petjem in šalami jim je čas naglo minil, ob devetih pa so se ločili. Za slovo so pred kočo zapeli znano študentovsko »Ovenerabilis barba capucinorum«. Med petjem te pesmi pa je stopil prednje neznanec in zahteval, da takoj utihnejo, ker je »pesem prepovedana«. Omenjeni študent pa pravi, da ne razume, zakaj bi bila pesem prepovedana in, da je še pretekli mesec slišal maturante, ki so jo peli po ljubljanskih ulicah. Dalje razlaga neznancu, da je to latinski verz, ki ne vsebuje ničesar, za kar naj bi bil prepovedan. Ima pa značilen napev, a zaradi tega to še ni maša ali litanije, da bi potrebovali fajmoštra, kakor je bilo slišati opazko: »Drugič pa še kaplana pripeljite s seboj!«

Mar Dolenjska nima motivov za razglednice?

Uredništvu
Dolenjskega lista!

Po raznih poštah prodajajo, odkar je nastopila tujska sezona, dopisnice s slikami Gorenjske po 12 din; so pošte, ki drugih dopisnic že dolgo časa nimajo.

Treba pa bi bilo, da naša pošta izda v promet tudi dopisnice z motivi z Dolenjske. Imamo Kum, Gorjance, Mirno goro, Rog in druge zanimive, lepe kraje in bi bilo prav, da bi se tujski promet tudi pri nas dvigal s tako reklamo.

Dr. A. Zupančič Trebnje

Kategorizacija stanovanj v Novem mestu po točkah

Na 21. redni seji je 28. julija Ljudski odbor mestne občine v prvi točki dnevnega reda obravnaval poročilo o delu sveta za gospodarstvo in polletno poročilo o uresničevanju proračuna mestne občine. Po nepopolnih podatkih so bili v prvem polletju uresničeni dohodki po proračunu z 25.2%, izdatki pa s 16.8%. Te številke niso dokončne, ker s 30. junijem niso obračunana vsa vplačila, pravtako pa tudi ne vsi po proračunu predvideni izdatki (investicije, izdatki za kurjavo in drugo so v drugi polovici leta večji). Po približni ocenitvi so dohodki prvega polletja uresničeni s 50%, izdatki pa s 40%. Iz republiških investicij je bilo doseda j porabljeno za vodovod 10.000.000 din, za cesto pa 9,924.422 din. Davčni zavezanci vseh skupin dolgujejo na dohodnini ze leto 1953 še 97.854 din, na letošnjih akontacijah pa skupno 1,034.318 din.

Po poročilu odbora za kmetijstvo je letošnja akcija za škropljenje sadnega drevja dobro uspela. Kjer so bila drevesa očiščena, se kaže uspeh že pri letošnjem plodu. Manj uspešna je bila akcija zatiranja koloradskega hrošča. Ta škodljivec je bil do 27. julija ugotovljen na 63 parcelah. Krajevni vodje za pregled krompirišč se niso dovolj zavzeli za redne preglede in sistematično kontrolo. Za uničevanje koloradskega hrošča je bilo porabljeno skupno 632 kg strupenih kemičnih sredstev.

Na seji je LOMO sprejel sklep o obveznem vodenju predpisanih poslovnih knjig v gostinskih in družbenih obratih manjšega značaja. Potrdil je ustanovitev odnosno reorganizacijo trgovskih podjetij na območju mesta. Trgovsko podjetje »Rog« posluje sedaj samo na debelo. Ustanovljeno je novo trgovsko podjetje »Zarja« s štirimi poslovalnicami. Od podjetja »Železnina« se je odcepilo in osamosvojilo trg. podjetje »Usnje« na Glavnem trgu, od trg. podjetja »Izbira« pa poslovalnica »Drogerija,« ki postane samostojno podjetje. Novo ustanovljeno podjetje »Sadje« ima dve poslovalnici. LOMO je sprejel tudi odlok o opravljanju gostinskih storitev izven lokala.

Glede kategorizacije stanovanj se je ljudski odbor mestne občine odločil za točkovni sistem, kot ga imajo po drugih mestih. Vsa stanovanja v mestu bodo razdeljena na 6 kategorij, po točkah pa bodo ocenjena od 25 do 108 točk.

Posebna komisija bo razporedila stanovanja v mestu po točkah. Na podlagi te razdelitve bo LOMO določil višino najemnine, ki bo verjetno veljala že s prvim avgustom.

Na seji je LOMO poleg opisanega rešil še vrsto tekočih upravnih in personalnih zadev.

Spominska plošča Louisu Adamiču

V nedeljo 15. avgusta, to je na prvi dan Izseljeniškega tedna, bodo odkrili zaslužnemu slovenskemu rojaku in pisatelju Louisu Adamiču spominsko ploščo v njegovi rojstni vasi Blato pri Grosupljem. Vabimo vas, da se udeležite skromne prireditve

Gospodarska razstava v Črnomlju

V okviru proslav 10. obletnice I. zasedanja SNOS je bila v gimnaziji v Črnomlju gospodarska razstava Bele krajine, ki jo je obiskalo okoli sedem tisoč ljudi. Razstava je bila v desetih paviljonih.

Filatelistični oddelek, kjer je razstavilo filatelistično društvo »Oton Zupančič« iz Črnomlja nekaj znamk in opisalo svoje življenje in delo z mladino, je med filatelisti izzval živahne diskusije.

»Belsad«, tovarna sadnih izdelkov v Črnomlju, je razstavljala svoje produkte: razna vina, likerje, sadna žganja, sokove itd., ki so marsikateremu obiskovalcu vzbujali »skomine«.

Kmetijska razstava je prikazala delo čebelarjev, pridobivanje voska, izdelovanje satnic in pripomočke za pridobivanje medu, dalje delo naših gozdarjev, uničevanje lubadarja in drugih škodljivcev. Tudi živinoreja, vinogradništvo in poljedelstvo je bilo nazorno prikazano.

Bela krajina je že od nekdaj znana po izdelkih domače obrti. Danes to nekako umira, le v Adlešičih in Preloki ne, ki imata svoje tkalske družine. Vendar so za razstavo poslali od vseh strani domače platno z vzorci.

»Belokrajinka« je prvo strojno pletilijsko podjetje Bele krajine. Razstavljalo je razne pletenine in zavese za okna. V tem paviljonu so razstavljali tudi: »Planina«, čevljarsko podjetje iz Črnomlja dobro in ceneno obutev, šola na Vinici narodne vzorce, Siviljsko podjetje Metlika pa ženske obleke.

Delo RKS od ustanovitve pa do danes je bilo prikazano zelo živo, zlasti za vojni čas.

Šolska mladina je razstavljala risbe in ročna dela.

Lovska razstava je pokazala življenje divjadi in delo belokranjskih lovcev po osvoboditvi. Videli smo različne živali in orožje, s katerim jih lovijo.

Tovarna učil je razstavljala laboratorijske in lekarniške tehtnice, projektorje lastne konstrukcije, avtomobilske smerne luči, stikala, učila in šolske klopi.

Belokranjska železolivarna izdeluje lite izdelke, ki jih je tudi pokazala: peči, mrežo za cestne požiralnike in kotle raznih velikosti.

Gradaška industrija marmorja je prikazala obdelavo kamna.

V rudniku Kanižarica je moral vsak obiskovalec skozi pravi rudarski rov. Spoznali smo se z razvojem rudnika in s kvaliteto premoga.

V največjem paviljonu so razstavljali svoje izdelke mizarski podjetji iz Črnomlja in Semiča in obrtniki raznih strok.

Telekomunikacija Semič in Ljudska tehnika sta pokazali lepe izdelke, toda mislim, da bi jih lahko še več.

T. M.

Proslava 10-letnice ustanovitve RK v Gradacu

V okviru vseslovenskih proslav Dneva vstaje v Beli krajini, središču Slovenije v času osvobodilnih bojev, je praznoval RKS 10-letnico svoje ustanovitve v Gradacu, biseru belokranjske lepote.

Že zgodaj so se 21. t. m. zbirali zastopniki Rdečega križa iz vse Slovenije in bratskih republik, celo iz daljne Makedonije, v slavnostno okrašenem in lepo urejenem Gradacu

Po 11. uri je predsednik okr. odbora RK Črnomelj pred prosvetnim domom otvoril zborovanje in povabil zborovalce v dvorano, kjer je bila svečana spominska seja. Predsednik GO RKS tov. Jeras je orisal v govoru zgodovinski razvoj, delo in uspehe RKS, ki se je sedaj razvil v pravo ljudsko organizacijo. Zborovalce sta pozdravila sekretarka CO RKJ v Beogradu dr. Miloševičeva in zastopnik vojne sanitete. Tov. Janez Žunič, predsednik OLO Črnomelj, je pozdravil zborovalce v imenu belokranjskega ljudstva. Pionirke in mladinke v narodnih nošah so podarile Glavnemu odboru RKS sliko Gradaca.

Nato je tov. Jeras s kratkim nagovorom odkril na prosvetnem domu spominsko ploščo o ustanovitvi RKS.

Kulturni program, ki je pokazal bogato belokranjsko folkloro, je vse zborovalce izredno navdušil.

Po proslavi se je razvilo pravo, neprisiljeno ljudsko veselje na prostranem travniku za gradom, ki ga obkroža zelen pas tihe Lahinje, pretkan s snežnobelimi cvetovi lokvanja. Krasna pokrajina, janjci na ražnju, čolni na Lahinji, lepo urejeno in oskrbovano zabavišče so prispevali, da so bili gostje zelo zadovoljni in nič čudnega ni, da je navdušena Ljubljančanka rekla: »Sem bi morali priti naši slikarji, to bi bilo zanje!« (Z)

Zakaj stane v Ribnici kg belega kruha 46 din?

Razdalja med Kočevjem in Ribnico ni posebno velika, je pa zato toliko večja razlika med ceno kruha v Kočevju in Ribnici. V Kočevju stane kg belega kruha 42 din, v Ribnici pa 46 din. Zrno pri zrni pogača... Vprašamo se, kdo je odgovoren, da ribniški delovni človek vsakodnevno plačuje v »neznani« fond, ko plačuje kruh dražje, kakor pa je drugje, saj je kruh vendar osnovna prehrana človeka. Naj še omenimo, da ni kruh iz ribniške pekarne nič boljši, kakor pa kje drugje, kjer je za 4 din cenejši. Trgovsko inšpekcijo pa naprošamo, da si ta ribniški kruh ogleda bolj od blizu.

(m)

Ing. Lojze Hrček:

(Nadaljevanje)

Gnojenje vinogradov - zeleno gnojenje

Od kalijevih gnojil poznamo kalijevo sol, ki se hitro topi ter se mora trositi le spomladi.

V prometu imamo tudi mešana ali kombinirana umetna gnojila, kot na primer nitrofoskal, ki vsebuje vse tri redilne snovi, deluje počasi ter se trosi zato v jeseni in KAS, ki deluje hitro in se trosi spomladi.

V prejšnji številki našega lista smo obdelali gnojenje s prirodnimi in umetnimi gnojili, danes pa si oglejmo, kaj je to »zeleno gnojenje«. To je pravzaprav tudi prirodno gnojenje, ki sestoji v tem, da v vinograd posejemo neko primerno rastlino, katero v času cvetenja podkopljemo ali podorjemo.

Naši vinogradni predeli imajo po navadi premalo krmske baze, da bi redili toliko živine, da bi dajala zadostno količino hlevskega gnoja za vinograde. Ker zahteva vinograd poleg hranilnih snovi predvsem humus, je edina in najbolj posrečena rešitev tega problema v zelenem gnojenju z dodatkom umetnih gnojil. Zato tudi zelenemu gnojenju pripada vsa bodočnost in lahko popolnoma nadomesti hlevski gnoj.

Kakšna je pravzaprav vloga zelenega gnojenja? Stročnice dovajajo dušik, pri razpadanju zelene mase se tvori kalij, fosfor pa se mobilizira. Ostale rastline pa, ki niso stročnice, dajo organsko maso. Ene kakor druge dušijo plevel ter zabranjujejo izgubo dušika, pripravljajo pa rudninske snovi.

Za zeleno gnojenje so primerne predvsem one rastline, ki proizvajajo veliko količino organske mase. Ni nujno, da so to stročnice ali metuljnice, ker lahko dušik dodamo v obliki umetnih gnojil, neposredno pa dušik že tako ustvarjajo bakterije, ki se na organski masi razvijajo ter umirajo in s tem ustvarjajo humus in dušik. Druge zahteve, ki jih stavljamo rastlinam, primernim za zeleno gnojenje, so: da naglo rastejo, da zemljo dobro senčijo in da zanesljivo uspevajo. Z zasenčenjem zatiramo ostali plevel, zadržuje se vlaga, zemlja sama pa se zaščiti pred izpiranjem. Priporočamo naslednje rastline:

1. Njivski grah. To je sorodnik vrtnega graha. Primerni sta dve zvrsti in sicer: drobni ali spomladanski njivski grah, ki se seje v marcu, je odporen proti mrazu in suši in prija mu vsaka zemlja, ter živinski njivski grah, ki se seje v oktobru, je še bolj odporen kot prejšnji ter daje tudi večje pridelke zrnja. Oba podkopljemo v cvetenju.

2. Bob. Za zeleno gnojenje je dober le konjski ali drobni njivski bob, saj zraste više kot vrtni debeli bob. Seje se v marcu in aprilu. Za 1 ha potrebujemo 160—240 kg semena.

3. Grašica. Razlikujemo zimsko grašico, katero sejemo takrat kot ostala ozimna žita, in jaro grašico, katero sejemo zgodaj spomladi. Zimsko grašico sejemo kot čisto kulturo ali pa v mešanici z oljno repico. Pri čisti setvi potrebujemo okrog 200 kg semena na ha. Sejemo jo ob koncu avgusta ali v začetku septembra.

4. Volčji bob ali lupina je za zeleno gnojenje izredno važna rastlina, ker da veliko zelene mase. Uporaben je predvsem beli volčji bob. Zahteva veliko toplote ter je za mraz zelo občutljiv. Mokre zemlje ne mara, kakor tudi ne kamenite. V vinogradih ga sejemo konec aprila, ko se ni več bati mraza. Za 1 ha potrebujemo 180 do 200 kg semena. Sejemo ročno. Konec julija ali v začetku avgusta ga podkopljemo.

5. Domača ali črna detelja je primerna za zeleno gnojenje vinogradov, ki imajo globoko in težko ilovnato zemljo. Sejemo jo ob zadnji poletni kopi v avgustu, da se do zime dobro obraste. Prihodnje leto jo sredi maja podkopljemo. Sejati jo moramo gosto in sicer potrebujemo 20 do 25 kg semena za 1 ha vinograda.

6. Rdeča detelja ali inkarnatka se za zeleno gnojenje v vinogradih seje avgusta ali najpozneje v začetku septembra. Najbolj ji ugaja rahla ilovnata zemlja, pa tudi peščena ilovica. Težke vlažne zemlje zanjo niso primerne. Podkopljemo jo v začetku meseca maja. Za 1 ha površine potrebujemo 20 kg semena.

7. Švedska detelja je zelo primerna za vlažne in ilovnate zemlje, kjer druge detelje sploh ne uspevajo. Ostalo velja zanjo isto kot za domačo deteljo.

8. Seradela je primerna za peščena tla. Raste tudi v najbolj peščeni zemlji, kjer vsaka druga detelja odpove. Tudi zanjo velja vse ostalo kot za domačo deteljo.

9. Oljna repica sicer ne spada k stročnicam ali metuljnicam, je pa zelo pomembna za zeleno gnojenje vinogradov, ker da veliko zelene mase in raste v času ko vinska trta počiva. Sejemo jo v drugi polovici avgusta, podkopljemo pa, ko je v polnem cvetju, nekako v drugi polovici aprila.

Z 1 ha potrebujemo 8—12 kg semena. Zahteva dušična gnojila.

10. Facelija prav tako ne spada med stročnice, pride pa v poštev za zeleno gnojenje v vinogradih za repico. Seje se aprila, podkoplje pa v avgustu. Tako lahko z repico in facelijo letno dvakrat zeleno gnojimo v vinogradu. Z dodatkom umetnih gnojil lahko tako vinograd najbolj temeljito pognojimo. Facelije sejemo 12 do 15 kg na 1 ha. Repica in facelija sta tudi izborna čebelja paša.

Za vse rastline, katere uporabljamo za zeleno gnojenje, je treba zemljo dobro pripraviti, to je preorati ali prekopati in pobranati. Zemlja ne sme biti zapleveljena. Stročnicam ali metuljnicam ni potrebno gnojiti z dušikom (grah, bob, grašica, lupina, detelje), ker ga same nabirajo s pomočjo bakterij, ki žive v sožitju z deteljami, pač pa moramo dodati fosforja in kalija, če hočemo, da nam zares dobro uspevajo. Ostalim rastlinam pa moramo dodati dušika.

Odlok o vnašanju in iznašanju dinarjev čez mejo

V Uradnem listu FLRJ štev. 29/54 je objavljen odlok Zveznega izvršnega sveta o vnašanju in iznašanju dinarjev čez mejo. Domači in tuji turisti smejo vnašati v Jugoslavijo in iznašati iz Jugoslavije dinarske bankovce do zneska 1.500 din v bankovcih po 100 dinarjev ali manjših od 100 dinarjev. Večji zneski od predpisanega se morajo pri prihodu v državo ali pri odhodu iz države deponirati pri carinarnici, ki izda o tem potrdilo. Podrobneje je predpisan postopek za carinarnice glede vračanja deponiranih oziroma oddaje zaplenjenih bankovcev.

Pred polletnimi občnimi zbori kmetijskih zadrug

Zadruge na Kočevskem se vso skrbjo pripravljajo na polletne občne zbore, ki bodo v avgustu in septembru. O mnogih stvareh, ki so se nabrale v teku pol leta, bodo razpravljali in sklepali na teh zborih. Predvsem bo važen sprejem novih zadružnih pravil, prilagojenih duhu novih uredb o zadružništvu, nadalje ureditev odnosov med zadrugami in zadružnimi obrati, zadružnimi posestvi itd. Na občnih zborih bodo sprejeli zadružniki vrste sklepov glede nadaljnjega razvoja živinoreje, ki je ena izmed najvažnejših panog kočevskega kmeta. Po pripravah moremo sklepati, da bodo občni zbori res dobro pripravljeni.

Na ražnju pečeni janci so znana belokranjska posebnost. Ob 22. juliju si jih je v Žlebu in drugod po Beli krajini marsikdo privoščil.

Kajetan Hrošč:

4

Tobak, tihotapci in financarji

Nadzornik se je razjezil, da mu Gorišek zmerja vojake in ukazal, naj pokaže, kje ima vojak klobase. Čeprav je Gorišek povedal, da jih je medtem skril v veži, ni njegovo pričevanje nič veljalo. Že je nadzornik ukazal spremljajočemu korporalu, naj pretepe kmeta zaradi prizadejane žaltve vojaka. Tedaj pa so vsi Goriškovi domači vzdignili tak hrup in jok, da se je slišalo do sosedov. Ti so se zbudili in videli, kaj se dogaja. Eden je tekel brž v cerkev in zvonil plat zvona. Na ta znak se je zbrala vsa vas, oborožena s palicami in kar je kdo imel pri roki. Nadzornik in vojaki so morali pobrati pot pod oge, če so hoteli ohraniti cele glave In kaj je bilo z Goriškom? Na kresiji v Novem mestu so ga zaradi tega dogodka obsodili, ne da bi mu dali priložnost zagovora, da je moral tri dni zapovrstjo pod stražo privezan stati sredi vasi s tablico okoli vratu: Kazen za upor proti vojakom in tobačni upravi. Zadnji dan kazni pa so mu naložili še 25 palic po zadnji plati. Seveda je s takim početjem vedno bolj rasla mržnja proti tobačnim biričem.

Vedno pa je niso odnesli tako poceni. Na splošno jim tla niso bila postlana z rožicami. Toda za tihotapci jih ni mala toliko uradniška vnema, marveč mnogo bolj procenti, ki so jih dobili od zaplenjenega blaga in nagrade za ujete tihotapce. Leta 1753 so pri takem pohodu ubili pri Stični dva tobačna biriča. Isto je skoraj zadelo tobačnega nadzornika Žagarja, v Črni vasi pri Kostanjevici.

Vzrok njegove smrti bi skoro bili pičli dve deki tihotapskega tobaka, ki ga je zaplenil pri nekem kmetu. Ko je hotel aretirati tihotapca, ki je tobak ravnokar prinesel, so se spravili nanj tihotapčevi tovariši Uskoki, ki so bili v bližini, in Žagar jim je na pol živ srečno utekel.

Čeprav poznamo prav iz 18. stol. mnogo primerov, kako so graščinske gosposke pritiskale kmete, da so se morali proti njim tudi upreti, so bile takrat, kadar je veljalo nasprotovati tobačnim biričem, v najboljšem sožitju s kmeti. L. 1766 so kmetje pri Gumbregu pri Brusnicah napadli s kamenjem tobačnega nadzornika, ki je prišel z desetimi vojaki vzdolž Krke v pogonu za tihotapci. Vojaki so na napad odgovorili s streljanjem, vendar so kljub temu morali zaradi neprimernega terena pobrati šila in kopita in se umikati proti Brusnicam. Med potjo jih je srečal otoški oskrbnik, ki je slišal streljanje in sedaj tudi sopihajoče vojake in nadzornika, ter jim posmehljivo zaklical: »Gospodje, vi še ne veste ne, kakšni so kmetje, kadar se razjeze. So hudi kakor hrvaški prašiči.« In kakor da bi bil domenjen s kmeti, v uradnih spisih trdijo, da je v resnici bil, so patruljo spet znova napadli, da se je morala umakniti na neko vzpetino in se od tam braniti pred kmečkimi napadi. Šele po daljšem obleganju se ji je posrečilo prebiti obroč in uteči proti Novemu mestu. Postajalo je vedno bolj očito, da ne preganjajo patrulje tihotapcev, marveč ravno nasprotno. Zato se je ljubljanski general bal za svoje vojake, ki jih je posojal tobačni upravi. Ukazal je, da morajo patrulje odslej šteti najmanj 30 vojakov, ki pa jim je tobačna uprava morala plačati dnevnice. Zato seveda ta ukaz ni bil biričem po volji; zagotovil jim je sicer večjo varnost, toda v primeru uspelega lova pa jim je občutno zmanjšal nagrade.

Vedno bolj je kazalo, da zgubljajo tobačni biriči v deželi vso oporo. Njihovo delo so opravičevali zakoni, ki jih je izdala dunajska vlada, toda: bog visoko, car daleko! Celo deželna vlada je gledala na biriško početje s skrajnim nezaupanjem in jih ošvrknila, kadar se ji je nudila priložnost. Ko je nekoč v Črnomlju napadla pivska družba, v kateri je bil tudi tamkajšnji mestni sodnik, črnomeljskega tobačnega nadzornika, ter mu nekoliko prerahljala kosti, je ljubljanska tobačna uprava ovadila sodnika in njegove tovariše in zahtevala stroge ukrepe proti njemu. Toda deželna vlada je zavrnila pritožbo, češ saj ga niso potolkli do smrti in da ni vredno delati hrupa zaradi nekega tobačnega »gonjača«. Tako postopanje seveda ni moglo zavreti tihotapstva, marveč je dajalo potuho vsem podpornikom tihotapcev.

Kakor smo že omenili, so vojaki in rudarji dobivali tobak po znižanih cenah, ki so pa bile le višje od tihotapskih. Zato so imeli tihotapci svoje odjemalce med drugim tudi med rudarji. V primeri z današnjim razvitim rudarstvom, jih je bilo, kakor tudi rudnikov, zelo malo. Ob koncu leta 1769 je znani baron Žiga Zois odprl na Dolenjskem dva rudnika, svinčenega pri Sv. Florijanu pri Mokronogu, drugega pa v St. Janžu, kjer so kopali premog, s katerim so kurili svinčene plavže. Upravno središče obeh rudnikov je bilo v Martinji vasi, kjer je stanoval tudi rudniški ravnatelj. Rudarje za oba rudnika je po večini pripeljal s Tirolskega in Gorenjskega, ob njih pa so se učili nekateri domačini. Vendar zaradi skromnih rudnih slojev rudarstvo ni moglo zacveteti in so rudnik nekaj let nato opustili. Pri delu se je zbralo nekaj desetin rudarjev, ki so bili dobri odjemalci tihotapskega tobaka. Biriči niso pri njih mogli nič opraviti. Kadar so jih ti pustili v miru, se zanje sploh niso menili, sicer pa je bil joj. Ko so se neke nedelje zbirali v St. Janžu k popoldanskem cerkvenemu opravilu, so prišli med gručo rudarjev in kmetov hrvaški tobakarji in začeli ponujati svoje blago. Zanj je bilo tako zanimanje, da je duhovnik ostal sam v cerkvi, zunaj pa je bil pravcati semenj. V tem so prišli mimo trije biriči, ki so sledili tihotapce. Temni pogledi rudarjev in kmetov niso zanje obetali nič dobrega, zato so jo takoj natihoma odkurili, ne da bi se vmešavali v nedovoljeno trgovino. Ko so pa kmalu nato začeli zasledovati posamezne kupce tobaka, je med rudarji zavrelo in so jim na pomoč prišli še kmetje. Po vaseh okoli Mokronoga se je razlegal stari puntarski klic: »Le vkup, le vkup! Pobili bomo vse biriče in vojake!« Malo je manjkalo, da ni prišlo do javnega upora. Preprečila ga je novomeška kresija, ki je s pomočjo tobačnih oglednikov, ki so se vrinili med upornike, zvedela za njihove kolovodje in jih pobila.

Mnogo resnejša nevarnost kakor od tihotapcev pa je tobačnim biričem pretila od vojakov samih. Ti niso bili jezni nanje samo zaradi tega, ker niso zaradi njihove pazljivosti mogli nabavljati boljši in cenejši tobak, marveč še bolj zato, ker so morali neprestano z njimi v dolge in naporne patrulje, ki jim niso bile nič malo po srcu in so za to delo prejemali več kot skromne dnevnice. Negodovanje vojakov je zavzelo že tako resne oblike, da bi bilo kmalu konec tobačnega monopola, vsaj na Dolenjskem, če ne bi odločno posegla vmes višja vojaška oblast.

IZ NAŠIH KRAJEV

V Dol. Toplicah se pripravljajo na nadomestne volitve

Ker je pred kratkim umrl večletni predsednik občinskega ljudskega odbora Dol. Toplice tov. Franc Šobar, je treba izvoliti novega. Posle občinskega predsednika opravlja sedaj podpredsednik. V nedeljo 15. avgusta bodo nadomestne volitve za volilno enoto, ki ji je predsedoval pokojni Šobar. Na zadnjem zboru volilcev so izbrali tri kandidate: Ignaca Peršino, Antona Turka in Antona Strnišo. Volilci bodo v nedeljo izbrali tistega kandidata, v katerega največ zaupajo.

*

Dolenjske Toplice so dostojno proslavile Dan vstaje. Na griču nad Toplicami je zagorel kres, v zadružnem domu pa je bila lepa akademija, kjer so sodelovali otroci padlih borcev iz kranjskega okraja, ki so na letovanju pri nas. Zvečer 20. julija smo sprejeli partizansko patruljo, jo pogostili, drugi dan pa je nadaljevala svojo pot v Črnomelj.

*

Otroci padlih borcev iz kranjskega okraja, ki so na letovanju v Dol. Toplicah, so prav zadovoljni in hvaležni Zvezi borcev, ki jim je oskrbela lepe počitnice. Otroci se kopljejo v termalni vodi in hodijo na izlete v okolico. Obiskali so Bazo 20, partizanske bolnišnice v Rogu, bili so v Šmarjeti, v Šentjerneju in Pleterjih, kjer so jih menihi lepo pogostili. D.G.

Novice s Sinjega vrha

9. julija je toča, debela kakor lešniki, v vaseh Damelj, Kot in Daljne njive naredila veliko škode v vinogradih. Ploha je s strmin odnesla mnogo zemlje.

*

Ljudje se sprašujejo, kje je potujoči kino, ki je včasih redno prihajal na Sinji vrh, zdaj pa ni o njem nič več slišati. Posebno mladina si želi lepih filmov. P. Ž.

Uničujmo voluharje!

Prepričan sem, da ni kmetovalca, ki ne pozna tega škodljivca. Voluhar nam naredi v sadovnjaku, vinogradu in na vrtu večjo škodo kot zajec. Če smo kaj pazljivi, nam zajec ne bo oglodal sadnih dreves, voluharju pa težko preprečimo njegovo podzemeljsko delo. Zato moramo tega škodljivca vztrajno uničevati, ker resno ogroža polja, sadovnjake in vinograde.

Koristen je članek »Več pasti za voluharje,« ki ga je objavil tov. Štefan Kovač v reviji »Sadjarstvo in vrtnarstvo« in drugi nasveti strokovnjakov. Priporočam kmetom, da se zanimajo za vse načine uničevanja voluharjev, poudariti pa je treba, da je najuspešnejši lov s pastmi. Jaz sem jih na ta način polovil 80. Dobro bi bilo, da bi kmetijske zadruge poučile ljudi o tem lovu in jim za uničene škodljivce izplačale kako nagrado. P. Z.

V Gradacu so proslavili občinski praznik

26. julija so v Gradacu že drugič proslavili občinski praznik. Ta dan so izbrali za svoj praznik kot spomin na dogodke 26. julija 1942, ko so Italijani v Gradacu dokazali svojo 2000 letno »kulturo« s požiganjem, ropom, izgonom družin v zapore in koncentracijska taborišča.

Letos je proslava občinskega praznika lepo uspela. Prebivalci Gradaca in sosednjih vasi so okrasili hiše, postavili mlaje in slavoloke. Glavna proslava je bila v Gradacu. Občinski ljudski odbor je imel v Prosvetnem domu slavnostno sejo. Sledil je referat o pomenu občinskega praznika. Lep je bil kulturni program: recitacije, petje, plesi. Po kulturnem programu so množične organizacije položile vence pred spomenik padlih in z enominutnim molkom počastile njihov spomin. Popoldne so predvajali fizkulturni program, nakar je bila zabava v grajskem parku.

Iz Adlešičev pišejo

Kopalna sezona je na višku. Kolpa je čista in ima 24° C. Posebno živahno je pri brodu in pri mrzlem studencu, ki nadomešča vse pijače. Prenočišča so po 50 din, dnevna oskrba pa je od 150 do 200 din. Obe gostišči sta prikupno urejeni. Na trgu so že zgodnja jabolka, hruške in rumene slive. Te ugodnosti bodo privabile še marsikaterega gosta. Čas bi že bil, da bi začela obratovati tudi obljubljena pekarna, če že za mesnico ni pogojev.

*

Delo pri gradnji zadružnega doma je zastalo menda zato, ker je zmanjkalo razstreliva. Želimo, da bi z delom čimpreje nadaljevali, da bo stavba letos vsaj pod streho.

*

Dan vstaje je za nami. Čas je, da se poderejo suhi slavoloki, odstranijo obledeli napisi in raztrgane zastave na mlajih, ki niso več v okras. -ml

Vel. Gaber

25. julija je bil v Vel. Gabru sestanek vaških vodij za zatiranje koloradskega hrošča. Ugotovili so, da ga na področju Male Dole skoraj ni, čeprav so ga tam najprej našli. Kmetje so namreč krompirišča dvakrat ali trikrat škropili. Dalje so sklenili, da bo občina določila skupino ljudi, ki bo poškropila tudi krompirišča bolj trmastih lastnikov, seveda na njihove stroške.

Z novomeškega živilskega trga

Novomeški trg je dobro založen z zelenjavo, sadjem, sirom, smetano, jajci, pa tudi čevljev, jopic, lončenih posod in drugih domačih izdelkov je precej. Trg je dobro obiskan. Zenske se žilvahno pogajajo za cene. Prodajalke hvalijo blago in prepričujejo, »koliko pod ceno gre«, tistim pa, ki kupujejo, je seveda vse predrago. Nekatere, zlasti pa odraščeni otroci, imajo tole dobličkanosno navado: drobno sadje (češnje, ringlo, slive, marelice) poskušajo v vsaki košari, kupijo pa nikjer. Saj niti ni potrebno; ko pridejo do konca vrste, je želodec že potolažen.

Cene so takele: grah 15 din kg, kumare 20, fižol 30, paprika 90 itd. Cebulo in česen prodajajo največ v reštah, čebula po 50 din in česen po 80 din rešta.

Črnomelj

Za proslavo desete obletnice prvega zasedanja SNOS so zaigrali Viničani in Črnomaljci tudi dve igri: Za stanovanje gre in Rdeče rože. Igralci pa žal niso znali ponekod niti vsega besedila, kaj šele, da bi bila dejanja izpiljena. Ljudje so v dvorani dremali, ali jo pa kar zapuščali. Vsekakor so bili Viničani boljši, čeprav so se učili po napornem kmečkem delu. Vendar menimo, da ob tako velikem prazniku ne sodijo na oder slabo pripravljena dela. -t

V Podgradu so pozdravili otroke padlih borcev

Podgorjanske vasi so bile od začetka ljudske vstaje zatočišče partizanskih grup in brigad, sedaj je minilo deset let, ko je tod korakala XIV. Proletarska udarna divizija »Borisa Kidriča.« In 24. julija je Podgrad sprejel partizansko patruljo brigad te divizije, ki jo sestavljajo sinovi in hčere nekdanjih borcev. Sprejem je bil skromen, a prisrčen. Največ zaslug za to ima ljudski poslanec Lojze Muren. Naslednji dan je patrulja obiskala Novo goro, kjer je padla Majda Šilčeva, in z enominutnim molkom počastila njen spomin. Tovariš Jože Jenič je povedal nekaj besed o življenju nepozabne sekretarke SKOJ. Z dvignjenimi pestmi, s pozdravom »Smrt fašizmu« in z odgovorom »Svobodo narodu,« se je od nas poslovilo 53 članov patrulje in nadaljevalo svojo pot po zgodovinski poti XIV. Proletarske udarne divizije.

V Drašičih potrebujemo gasilski dom

Naše »Prostovoljno gasilsko društvo,« ki vključuje vasi Drašiči, Vidošiči, Železniki, Krmačen je praznovalo 1. avgusta 30-letnico. Na pobudo metliških gasilcev so 1924 v Drašičih ustanovili »Požarno brambo,« ki jo predsednik Ivan Guštin dobro vodil. Še isto leto so kupili ročno brizgalno, po dveh letih so postavili dom, 1938 pa so si omislili motorno brizgalno. Leta 1942 je šlo veliko gasilcev k partizanom. Okupator se je znesel nad domom in ga zažgal, inventar pa uničil. Po osvoboditvi smo krepko prijeli za delo, čeprav nas je bilo malo, ker se marsikdo ni vrnil iz vojne. Leta 1948 smo prejeli od Ministrstva za notranje zadeve LRS pohvalno diplomo in 100 m cevi kot najboljše društvo v okraju.

Sedaj ob 30-letnici pa imamo načrt, da bi zgradili dom, ki bi bil hkrati tudi kulturno prosvetni dom, saj nimamo primernega prostora za igre, predavanja, zbirališča in podobne prireditve. Upamo, da nam bo ljudska oblast to omogočila.

Prečna pri Novem mestu

40 letnico društvenega obstoja bodo obhajali prečenski gasilci 8. avgusta. Ta jubilej bodo proslavili na čisto poseben način. Poleg slovesne zaprisege in javne prevedbe gasilcev, ki so opravili gasilske izpite, bodo izročili novoustanovljenemu gasilskemu društvu na Kalu svojo ročno brizgalno. Društvo na Kalu je čeprav mlado že zelo agilno, saj si je postavilo že svoj dom. Vsa proslava z gasilskimi vajami in kulturnim sporedom bo ta dan na Kalu, kamor vabimo vse okoliške gasilske čete in ostalo prebivalstvo.

Dne 7. avgusta zvečer in 8. avgusta do 24. ure BO NA TRŠKI GORI

VESELIČNA PRIREDITEV ZA ELEKTRIFIKACIJO

terena Trška gora.

Vabljeni vsi Novomeščani, kakor tudi ostali! **Vabi vas odbor za elektrifikacijo Trške gore. — Ne zamudite lepega sprehoda na Trško goro!**

Mladinski dom v Kotu bo kmalu urejen

Na predlog sveta za prosveto in kulturo je OLO Novo mesto sklenil, da v Kotu pri Mirni uredi mladinski dom za ogroženo mladino. Dom bo v bivšem gradu, katerega bodo za ta namen temeljito preuredili. Preureditvena dela je prevzelo občinsko podjetje Remont iz Mirne, vodovodne naprave pa bo uredilo novomeško Vodovodno podjetje. Delajo pospešeno, ker skupina otrok že čaka, da dobi v domu dostojen in primeren drugi dom, kakršnega skuša naša socialistična družba nuditi ogroženi mladini. Kraj za tak dom je posrečeno izbran, pa tudi notranja ureditev doma bo takšna, da se bodo otroci v njem počutili kar najbolje.

Mladinski dom v Kotu bo imel pristora za 40 do 45 otrok; prvi gojenci bodo prišli vanj že ta mesec. Za upravnico doma je nastavljena tovarišica Jankovičeva, ki si je dosedaj na podobnem položaju pridobila velike izkušnje in je tudi sicer dobra mladinska vzgojiteljica.

Vsaj še pet takih obratov bi potrebovala Bela krajina

(Obisk v obratu Telekomunikacije na Vrtači)

Za industrijski obrat Telekomunikacij na Vrtači pri Semiču bržkone niti vsi Belokranjci ne vedo. Nastal je iz skromnih začetkov, ko so mu, bolj iz milosti kot iz prepričanja po potrebi, leta 1951 dodelili prostore v upravni stavbi bivšega državnega podjetja na Vrtači. S štirimi ljudmi je začel obrat aprila 1951 proizvodnjo, danes jih zaposluje 52, v kratkem jih bo pa še več. To, na videz majhno podjetje, je eno najbolj donosnih v Beli krajini. In kar je potrebno še posebej podčrtati, obrat zaposluje izključno nekvalificirano žensko delovno silo. Kmečka dekleta iz bližnje in daljne okolice, katerih matere še sanjale niso o kaki industriji in so od strojev poznale kvečjemu šivalni stroj, danes s pomočjo strojev in z ročnim delom proizvajajo drobne dele radijskih aparatov visoke vrednosti. Brez vsakršne poprejšnje prakse, v manj kot treh tednih, dekleta navajena samo motike in srpa, obvladajo proizvodnjo določenih predmetov, ki morajo biti izdelani silno natančno. Strokovni kader in obenem moške člane tega kolektiva predstavljajo samo upravnik, tehnik in vrtnar, vse drugo so priučene delavke.

Proizvodnja v obratu je v glavnem strojna, dokaj pa je tudi ročnega dela. Ker proizvajajo predvsem drobne predmete, je to delo kot nalašč za gibčne ženske prste. Kar veselje je gledati ženske, kako na stroju navijajo posamezne delčke električnih kondenzatorjev z natančnostjo, kakršna je potrebna za tako delo. Spretnost ženskih rok se uveljavi tudi pri zlaganju posameznih delčkov, pri spajanju delov z zakovičanjem in cinjenjem, pri zalivanju s parafinom, barvanju končnih izdelkov z razpršilcem ter drugih delih, vse po tekočem traku. Pri tem je treba vedeti, da je končni proizvod, ki je sestavljen iz številnih delcev, velik komaj kot kurje jajce.

Vrednost proizvodnje se bo povečala za približno dvajsetkrat

Očito je, da pomeni obrat Telekomunikacije na Vrtači odločen korak v industrializacijo Bele krajine. S tem, da poleg visoke rentabilnosti proizvodnje zaposluje samo žensko delovno silo, pa pomeni poleg gospodarske, še veliko socialno pridobitev za vso okolico, saj daje zaposlitev prav tistemu delu prebivalstva, ki se povprečno najteže zaposli, to je kmečkemu dekletu, ki doma nima dovolj zaposlitve, za zaposlitev v drugih panogah pa ji manjka potrebna osnovna izobrazba.

Iz sredstev pomoči ostalim okrajem dobi obrat Telekomunikacije na Vrtači letos 41 milijonov. 20 milijonov din je določenih za gradnjo novega tovarniškega poslopja, 21 milijonov pa za nakup potrebnih strojev in aparatov. Slednji so jim še najbolj potrebni za kontroliranje kvalitete izdelkov. S temi investicijami bo omogočena proizvodnja še drugih zelo iskanih predmetov, ki jih danes še uvažamo, pravtako elektrotehnične stroke. Seveda bodo s tem tudi ustvarjeni pogoji za zaposlitev nove delovne sile. Vrednost proizvodnje se bo leta 1955 povečala za desetkrat, že v letu 1956 pa celo za več kot dvajsetkrat in bo po računih leta 1956 znašala več, kot je za letos preračunana vrednost celotnega družbenega proizvoda v Beli krajini!

Veliko povpraševanje po zaposlitvi v tem obratu dokazuje, kako potrebni so taki manjši obrati, ki niso odvisni od prometnih vezi, ne samo v semiški občini, pač pa po vsej Beli krajini. Tak ali podoben obrat, ki bi zaposloval nekvalificirano delovno silo, bi moral stati še v Metliki, v Adlešičih, na Vinici, v Poljanski dolini in Dragatušu. S tem bi bil rešen v veliki meri gospodarski problem črnomaljskega okraja in problem nezaposlenosti. Socialna struktura prebivalstva bi se takoj znatno spremenila v korist industrijskega delavstva. Brez industrije se tudi Bela krajina ne bo dvignila, zaradi prometnih in drugih razlogov pa so obrati drobne industrije za te kraje najbolj primerni.

Razumljivo je, da je dobro poslovanje podjetja v veliki meri odvisno od dobrega strokovnega vodstva. Tega obrat na Vrtači prav gotovo ima. Vodstvo skrbi, da zaposlena dekleta seznanja z radiotehniko, da potem znajo ceniti predmete, ki jih izdelujejo. Obrat ima tudi velik nasad breskev in marelic ter precejšen kos vinograda. Obrat Telekomunikacije na Vrtači v vseh ozirih dobro pokaže, kako se da dvigniti narodni dohodek tudi v gospodarsko zaostali Beli krajini.

Gozdnemu gospodarstvu v Novem mestu je prizadejal milijon dinarjev škode

24. julija je Okrožno sodišče v Novem mestu obsodilo Avgusta Šabjana na 10 mesecev zapora in plačilo odškodnine 18.450 dinarjev Gozdnemu gospodarstvu Novo mesto. Avgust Šabjan je bil državni logar pri Gozdni upravi Novo mesto za revir Hmeljnik, kjer je strankam odkazoval za drva tudi tehnični les in jim dal najmanj 175 prostorninskih metrov tehničnega lesa in 788 pr. m drv več kot bi ga bile po nakazilih upravičene dobiti. S tem je prizadejal Gozdnemu gospodarstvu najmanj 1 milijon dinarjev škode, pavšalno preračunano za parcele vsega revirja pa 3 milijone. Od tega obtoženi Šabjan ni imel kakšnih lastnih koristi. Prestopek je zagrešil zato, ker njegov mehki značaj ni mogel kljubovati lakotnim ljudem, ki so ga nadlegovali za večje količine lesa, in to tudi takega, da ga bodo lahko uporabili za popravila hlevov, svinjakov in podobno.

Ko je obtoženec prišel v gospodarsko stisko, se je skušal rešiti s tem, da je denar, ki so mu ga stranke plačevale za les, pridržal zase in tako poneveril 25.000 dinarjev. Sodišče je upoštevalo vse okoliščine, ki so povzročile Šabjanov padec, in mu odmerilo razmeroma majhno kazen. Obtoženec je strokovno slabo izobražen; dovršil je osnovno šolo in tri in pol-mesečno gozdarsko šolo v Ljubljani z zadostnim uspehom. Žena mu je umrla za tuberkulozo; ima dva mladoletna otroka, od katerih je eden tuberkulozen in mora zanju skrbeti. Zato ga je sodišče oprostilo plačila stroškov kazenskega postopka.

Pionirji iz Kočevja in Ribnice so letovali v Avstriji

Svet za zdravstvo in socialno politiko LR Slovenije je že pred nekaj leti sklenil z Avstrijo pogodbo, da bodo avstrijske počitniške kolonije prihajale vsako leto k nam na morje, naši otroci pa v Avstrijo.

Pionirji iz Kočevja in Ribnice so letos s primorskimi in ljubljanskimi pionirji preživeli prijetne tritedenske počitnice na Pfeifferhofu pri Grazu. Dobro so se razumeli s pionirji z Dolenjske in Primorske, ki so se jim pridružili.

Posestvo leži 500 m nad morjem, obkroženo od gozdov in sadovnjakov, proti zahodu pa kipe v oblake sive Alpe. Poslopje je enonadstropno z lepo opremljenimi desetimi sobami in moderno kuhinjo. Jedilnica je na prostem, zavarovana pred sončno pripeko, pa tudi pred dežjem, ki ga letos tudi tu ne manjka.

V dom prihajajo otroci vse leto. Šolski otroci so tu med počitnicami, ki trajajo v Avstriji od 15. julija do 15. septembra. Izven tega časa žive v domu predšolski otroci.

Ko smo prispeli v dom, nas je upravnik prisrčno pozdravil in nam predstavil osebje doma, ki skrbi za nas. Njihova skrb ni majhna. Komaj se zdani, že v kuhinji pripravljajo zajtrk, kajti ob sedmih zažvižga piščalka in pionirji stečejo na travnik k jutranji telovadbi. Nato se umijejo, zajtrkujejo in pospravijo sobe. Pri tem se vsi kar najbolj trudijo in tekmujejo, katera soba bo najlepše pospravljena. Morda bodo »Kresnice«, »Vesna«, »Planinke«, »Ciklame« ali pa »Slovenke«? To zvedo pri zboru. Tedaj se vsi zbero ob drogu z našo in avstrijsko zastavo, ki sta družno zavihrali takoj ob našem prihodu. Trije pionirji ju vsak dan pozdravijo s pionirskim pozdravom. Po zajtrku se razdelimo v skupine: največ pionirjev se žoga, nekateri se zadržujejo pri gugalnicah, drugi se zopet zabavajo z namiznim tenisom ali pa gredo v gozd po borovnice. V sončnem vremenu nas zvabi športno kopališče v bližnjem Andritzu. Tu je sonca in vode dovolj. Prijetno utrujeni se pionirji opoldne vrnejo v dom in se po okusnem kosilu vležejo k popoldanskemu počitku. Sredi popoldneva je zopet nekaj za želodce, potem pa sprehodi in igranje do večera.

Toda vsi dnevi niso enaki. Prijetno presenečeni smo bili, ko nas je obiskal jugoslovanski konzul iz Graza. Pionirji so ga prisrčno pozdravili, on pa se je razgovarjal z njimi, jim izročil pozdrave za domovino in jih obdaroval z bonboni. Zanimivi so bili naši izleti v Graz, še lepši pa je bil dan, ko smo se z avtobusi odpeljali na izlet. Bili smo gostje avstrijske počitniške kolonije. Prepevali smo naše in avstrijske pesmi in se spoznavali med seboj. Z Avstrijci smo odigrali več nogometnih tekem in namiznoteniških turnirjev.

Za slovo smo se s skromno prireditvijo poslovili od predstavnikov avstrijskega »Kinderfreunda«, od vzgojiteljev, naših novih prijateljev — mladih Avstrijcev in od drugih tovarišev v koloniji. Na prireditvi so primorski pionirji lepo prikazali svojo deželo, na tudi Kočevarji in Ribničani niso zaostajali: odličnjak Matic iz Kočevja je nazdravil kočevskemu Rogu, harmonikar Nace pa je zaigral »Ribniško«, da smo vsi klub slovesu postali dobre volje. T. M.

ŠPORT IN TELESNA VZGOJA

Dr. Golež – okrajni brzoturnirski prvak

V petek je bil odigran sedmi letošnji brzoturnir za prvenstvo okraja Novo mesto. Tekmovanja se je udeležilo 13 šahistov, med njimi Vodopivec iz Mirne peči, iz Trebnjega pa ni bilo nobenega udeleženca.

Do sedaj dr. Golež ni dosegel kakšnih večjih uspehov. Tudi tokrat sta bila kandidata za naslov prvaka Sitar in Škerlj. Toda dr. sto si delita »novinca« Sproc in Golež je zaigral kot v starih časih in z dvema točkama naskoka dosegel prvo mesto. V dvanajstih partijah je enajstkrat zmagal. Premagal je tudi Škerlja, s Sitarjem pa je delil točko. Drugo mesto je osvojil Sitar, ki mu tokrat ni šlo najbolje. Izgubil je z Avscem, remiziral pa kar v treh partijah (z dr. Goležem, Vodopivcem in Brkičem). Tudi Škerlj je igral slabše kot na prejšnjih turnirjih, kar dokazujejo štiri ničle na turnirski tabeli. Četrto do peto mesto Medic, ki sta večkrat presenetila z odlično igro. Njima sledita Avsec in Jenko z eno točko manj. Osmo do deseto mesto si delijo Kržan, Brkič in Vodopivec, slede jim pa Kačunič, Popovič in Košak. —m

Šahovske vesti

Celjski okrožni šahovski odbor bo v okviru proslav Štajerska v borbi priredil moštveni brzoturnir. Tekmovanje bo verjetno v Celju 29. avgusta. V zadnjih letih so se taka moštvena šahovska tekmovanja zelo obnesla, zato je tudi za ta brzoturnir veliko zanimanje. Sodelovale bodo petčlanske ekipe vseh šahovskih in tudi množičnih organizacij. Menijo, da bo to letošnja največja šahovska prireditev v državi. Za najboljše ekipe so pripravljene nagrade. Tudi dolenjska šahovska društva se bodo tekmovanja udeležila, SD Novo mesto z eno ali celo dvema ekipama.

Na letošnjem mladinskem prvenstvu Slovenije v šahu, ki se je v torek začelo v Rušah, sodelujeta tudi dva dolenjska predstavnika, in sicer prvak Dolenjske za leto 1954 drugokategornik Tone Škerlj (Novo mesto) in tretjekategornik Ivan Kastelic (Črnomelj). Obema želimo veliko uspehov. —m

Plut in Kastelic zmagala v Karlovcu

Preteklo nedeljo sta letošnja slovenska prvaka v metu kopja Kastelic (mladinski) in Plut nastopila na meddruštvenem tekmovanju v Karlovcu in zasedla prvo in drugo mesto: Plut 58,86 m, Kastelic 50,12 m. K.

Zanimiva tekma v Črnomlju

Po nastopu atletov sta na stadionu v Črnomlju odigrali rokometno tekmo ob 24. uri moštvi Proletarca iz Zagorja in Partizana iz Črnomlja. Začetek je bil lep do rezultata 2:2. Nato pa so gostje prešli v ofenzivo in zaključili prvi polčas z rezultatom 10:2. Opazili smo napake domačinov: streli na gol, slabo podajanje, lovljenje žoge. Drugi del tekme je bil podoben prvemu, gostje so vodili z 12:2, vendar je uspelo domačinom rezultat zmanjšati na 14:9. -t

Šport v Gradacu

Za občinski praznik v Gradacu so tudi športniki pripravili lep program. Nogometaši so se pomerili s Šemičani in jih premagali z rezultatom 6:3. Tudi odbojkarji so nastopili, tokrat sami Gradčani. Uspešnejše je bilo prvo moštvo, ki je premagalo drugo z rezultatom 3:1.

Zelo priljubljeno je v zadnjem času kegljanje, ki se lepo razvija. Navdušilo je pionirje, mladince in starejše. Skoraj vsak dan jih vidiš na kegljišču. Tudi ob proslavi obč. praznika so nastopili. Med člani so bili najboljši: Vukelič Ivo, Stampohar Janez, Stampohar Julij, med mladinci pa: Stampohar Ivan, Dim Rudi in Puš Stane. Zanimiva je bila borba med mladinsko in članso ekipo. Tudi letos so morali starejši kloniti pred mladimi. P. F.

V treh minutah – trije goli

25. julija sta moštvi Metlike in garnizona iz Metlike odigrali prijateljsko nogometno tekmo. Tekma je bila lepa in hitra, vendar se je končala s previsokim rezultatom 10:0 za moštvo JLA. Moštvi sta bili v igri izenačeni, toda Metličani so imeli slabega vratarja, kar je povzročilo tako visok rezultat. V drugem delu igre se je poškodoval golman, kar ni ugodno vplivalo. Metličanom so pomagali še trije Črnomaljci, ki pa tudi niso zadovoljili. V 89. minuti so imeli igralci Metlike še priložnost, da bi zmanjšali rezultat, a tega niso izkoristili. -t

Prvi poizkusi z domačimi napravami za umetni dež

»Agrotehnika« v Ljubljani je na vzornih posestvih podjetja »Jugoseme« v Topoli izvršila prve poskuse umetnega dežja z napravami, ki jih je izdelala slovenska industrija. Zveza vodnih skupnosti iz Novega Sada pa je v sodelovanju z »Agrotehniko« s temi napravami izvršila prve poskuse na najbolj žitorodnih področjih Vojvodine, med drugim v Somboru, Pančevu, Baču, Zrenjaninu itd. Za te poskuse je bilo povsod veliko zanimanja, saj je znano, da je mogoče z uporabo umetnega dežja povečati hektarski donos tudi za 100 do 200 odstotkov. Važno je, da bodo za namakanje lahko uporabljali odpadne vode, tekoča gnojila in v vodi raztopljena gnojila. Strokovnjaki, ki so prisostvovali tem poskusom, so ugotovili na domačih napravah večje prednosti kakor pri enakih izdelkih v tujini. Črpalke delajo pod pritiskom 20 atmosfer, razpršilci tipa »Savica« sežejo 40 m, tipa »Peričnik« pa 60 m naokoli. Na pomanjkljivosti, ki jih bodo strokovnjaki ugotovili, bodo opozorili industrijsko podjetje, da jih bo odpravilo in začelo izdelovati naprave za široko uporabo.

* * *

Nesreča na Bledu

Vesela družba (okoli 30 oseb) se je 22. julija ob 5. uri zjutraj izpred Park Hotela na Bledu podala na čolne. Namesto, da bi se razvrstili v več čolnov, so stopili vsi v čoln, ki je imel nosilnost največ za 18 oseb. Nekaj metrov od obale se je začel čoln potapljati. Mnogi niso znali plavati, v strahu so se začeli oprijemati drug drugega, in tako je po dosedanjih ugotovitvah utonilo 6 oseb.

DOLENJSKI OBVEŠČEVALEC

KINO

Kino KRKA Novo mesto

Od 6. do 10. avgusta: ameriški barvni film **Dvoboj ob Srebrnem potoku.**

Od 12. do 16. avgusta: ameriški barvni film **Proti vsem zastavam.**

Kino Črnomelj

Od 6. do 8. avgusta: **Ljubimca iz Verone.**

Od 10. do 12. avgusta: **Roseana Mc Coy.**

Kino Jadran Kočevje

Od 6. do 8. avgusta: nemški film **Stari grešnik.**

Od 11. do 12. avgusta: ameriški film **Rdeči znak hrabrosti.**

Kino Loški potok

7. in 8. avgusta: angleški barvni film **Bagdadski tatič.**

14. in 15. avgusta: ameriški film **Pavla.**

MALI OGLASI

PRODAM večjo otroško belo posteljo z žičnim vložkom. Cena in naslov pri upravi lista. (306)

PRODAM vinski sod 1724 rabljen, čist, močan — liter 8.50 din.

KUPIM 4 metre bukovih drv. — Sušnik, Ljubljana, Založka 21.

Obvestila

Cvelbar Martin, soboslikar in pleskar iz Novega mesta, se je s svojo delavnico preselil s Prešernovega trga na Ločensko cesto 15. Se priporoča naročnikom!

Elektrifikacijski odbor Javorovica pri Šentjerneju sporoča, da bo v nedeljo 8. avgusta zagorela na Javorovici električna luč.

Socialistična zveza delovnih ljudi Javorovica vabi na slavnostno prireditev ob otvoritvi elektrifikacije.

*

Fotograf Erjavec iz Stične se priporočam za fotografiranje javnih prireditev. Svatbe, družine, pogrebe pridem fotografirati na dom po dogovoru. Doma v atelieju izdelujem vsa fotografska dela, prefotografiram stare slike, izdelujem povečave in barvam v naravnih barvah. Amaterjem izdelujem strokovno in poceni. — Naročila sprejemam tudi po pošti. Erjavec — Stična

Slovenska izseljenska matica bo dne 7. avgusta, to je v soboto ob 16. uri imela v mali dvorani Doma sindikatov, Ljubljana, Miklošičeva 22, izredni občni zbor. — Vljudno vabljeni!

Gibanje prebivalstva v Novem mestu

Pretekli teden je bilo v Novem mestu rojenih 13 deklic in 14 dečkov.

Poročili so se: Tekstor Ladislav, ključavničar iz Ločne in Janjoš Ana, delavka iz Novega mesta. Slijepčević Ilija, oficir JLA in Gartner Majda, strokovna učiteljica, oba iz Novega mesta. Pečarič Venceslav, elektromonter iz Prečne in Palčar Ana, bolničarka iz Novega mesta.

Umrli so: Kmetič Rozalija, gospodinja, 77 let iz Novega mesta. Župan Frančiška, gospodinja, 28 let iz Šentjerneja. Štor Anton, upokojen železničar, 80 let iz Novega mesta. Pust Ana, 30 let, gospodinja iz Mirne peči. Rukše Marija, delavka, 47 let iz Gabrja.

Gibanje prebivalstva v Kočevju

Od 24. do 31. julija sta bili rojeni dve deklici in en dešek.

Poročili so se: Lavrih Rafael, avtomehanik in Svetličič Neža, poljedelka, oba iz Željn. Jurca Ladislav, delavec in Volf Marija, kuharska pomočnica, oba iz Kočevja. Umrla sta: dr. Sajovic Ivan, pravni referent, 70 let iz Kočevja. Slekovec Valentina, 28 let iz Brega.

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

Pretekli teden so rodile: Dolinar Stefka iz Zaloga pri Prečni — deklico. Zagorc Ana iz Ledeče vasi pri Šentjerneju — dečka. Kocjan Amalija iz Črnomlja — deklico. Golob Verona iz Prapreč pri Novem mestu — dečka. Hančič Pepca iz Semiča — dečka. Matejko Olga iz Kočevja — deklico. Petan Celestina iz Šentvida pri Stični — deklico. Matko Ljudmila iz Črnomlja — dečka. Novak Marija iz Vršnih sel — dečka. Srebrnjak Neža iz Brusnic — deklico. Bec Anica iz Šentjanža — deklico. Hudoklin Pepca iz Šentjerneja — deklico. Srečnim mamicam čestitamo!

Mimogrede

TAKIH KOT SMO MI, NI...

V gostilni pri Štrumblju v Loški vasi pri Dol. Toplicah sedi pri »vipavcu« petero glasnih mladeničev. Na oko bi sodil, da [illegible] kega roka, bojeviti pa so, kar se da. Liter za litrom roma na mizo, vino pa leze v njihove glave in noge. Oči so jim zmešane in jezik že precej neokreten, ampak... še, še mi daj vinca lepa točajka... — hopla, predaleč sem zdrsnil, saj tako je vendar pel Kette v svojem »Pijancu«, a ti fantje, ki jim s težkega jezika druga za drugo polze ogabne okupatorske in južnaške kletve, tega najbrže ne vedo. Vedo pa povedati in to tudi s krepkim udarcem po mizi podkrepiti, da »takih, kot smo mi ni.. krščen duš..! — To ste fantje dobro povedali in mi želimo, da bi bilo takih čim manj v naši lepi Dolenjski!

PIETA

Na električnem transformatorju poleg šole v Dol. Toplicah, torej čisto na »prikladnem mestu je prav čeden, dobro viden in še z modro barvo podkrepljen napis: Živel Stalin! — Topliški otroci se iz tega napisa lahko uče neminljivosti tega sveta, kopališki gostje se tiho muzajo, za Topličane pa je ta napis menda znak velike pietete, ki jo na pokopališču primanjkuje..

Trinajsti mož

Razen velikanskih borb in raznovrstnih vojnih operacij druge svetovne vojne na »odprtem odru« je bilo še polno borb in dogodivščin za »kulisami«. Te skrite borbe so bile na videz malenkostne, toda res samo na videz. Bile so zvijačne, bile so ogorčene, zgubljene nekje v splošnem svetovnem požaru, imele pa so na potek vojne velikanski pomen. Odigravale so se predvsem v tajinstvenem, mračnem ozračju špionaže. Tudi prigoda s »trinajstim možem« je vmes.

Operacija »Morski lev«

V prvih tednih septembra 1940 so stale ob Kanalu (kanal La Manche) velikanske sile Wehrmachta, gledale proti angleški obali in se pripravljale na invazijo Anglije. Hitler je osebno nadziral priprave za to invazijo, označeno z imenom »Operacija morski lev«. Angleški letalski izvidi in obveščevalci na kontinentu so Angleže uverili o možnosti nemške invazije. Dnevi so bili napeti in preteči. Polkovnik angleške protiobveščevalne službe, Oresto Pinto, je prečul noč v svojem uradu. O tem polkovniku je zapisal general Eisenhower, da je »največji živeči strokovnjak za vprašanja varnosti«; on je polovil nekaj najnevarnejših nemških špijonov. Pravkar je hotel stopiti iz urada, ko je pritekel mlad, razburjen oficir obveščevalne službe. »Sporočilo za vas, sir!« je dejal. Polkovnik je vzel sporočilo in takoj videl, da ga je poslal eden najzaupnejših agentov, ki so na evropskem kontinentu špionirali za Angleže. Naj pripoveduje polkovnik Pinto sam.

»Vzel sem sporočilo in prebral: »Podmornica bo odplula iz Zeebrugga nocoj ob pol desetih. Vozi štiri špijone, ki jih bo izkrcala pred svitom v Angliji, južna obala, mapa 432925. Špijoni so strokovno usposobljeni za specialno misijo v zvezi z nemško operacijo Morski lev«.

Na preži

Pred veliko mapo južne obale smo našli označeno mesto, majhen zaliv, obdan z visokimi stenami in pečinami. Nemci so zaklonišče dobro izbrali. Zaliv je bil proti morju široko odprt, pristop na kopno je pa bil samo eden. S tovariši smo pretehtali načrt in vse je kazalo, da bo uspel, zlasti ker je bilo noč temna. Svoje može bomo postavili v kratkih razmakih pod pečine, midva s kapetanom pa bova stražila ozko stezo, edini izhod iz morja. Vsi štirje špijoni bodo morali iti mimo naju. Potrebujeva dvanajst mož, sem naročil, vsi naj se oblečejo civilno. Morajo biti seveda oboroženi, nihče pa ne sme streljati brez mojega posebnega ukaza. Špijone moramo prijeti žive! Dogovorili smo se še glede signalov, v mraku pa odšli na pot. Do zalivskih pečin smo prišli ravno o polnoči. Razporedili smo se; prepovedal sem sleherni razgovor, kajenje in streljanje v primeru samoobrambe. Ko bo špijon v ustrezni razdalji, samo tri kratke bliske z baterijo.

Čas je tekel neznansko počasi. Sem strasten kadilec, pa nisem smel prižgati, ker bi nas lahko opazili z morja. Nekje v oddaljeni vasi je udarila ura. Šele ena! Nenadoma pa zagledam blisk — dva, trije kratki signali pod pečinami. Opazil sem temne sence, ki so takoj zginile, nato pa zaslišim mikastenje, topotanje škornjev po pesku in nazadnje vpitje. S kapetanom sva planila tja. Ta čas je vmes utihnilo. Najini možje so bili zbrani in so zmagoslavno držali svoje onesposobljene ujetnike. Preveč lahko je šlo! sem si mislil. Preštel sem ujetnike — zlodja: samo trije! Četrti je zginil... Poročilu s francoske obale sem zaupal — špijoni morajo biti štirje. Torej je četrti ušel in se nekje skril. Vsa naša nočna akcija bi bila brez uspeha, če nam četrti špijon uide! Lahko nam prizadene nepopravljivo škodo, lahko nam uniči vse upe, da se invaziji upremo. Počakati moramo do zore, da ga primemo, kajti iz pasti ne more. Sedaj poglejmo, kaj smo ujeli!

Pogovor s špijoni

Ogledali smo si ujeto trojko. Vsi trije so bili oblečeni v angleške obleke, z oznako znane londonske firme. Imeli so angleški denar in celo prave osebne legitimacije. Nemci so jih res dobro opremili. Vsak je imel tudi majhen, toda izredno močan radijski oddajnik. Špijoni so se hitro vdali. Odgovarjali so na vprašanja sicer mrko, toda nadrobno. Eden med njimi je bil Holandec. Rekel je, da bi rad na samem govoril z mano. Prav. In začel je, kako je srečen, da je naletel na nas. On se je prijavil Nemcem za špijona samo zato, da bo v Angliji ostale tri izročil nam, in podobno. Takih zgodbic sem bil vajen, zato tudi zdaj nisem verjel. Strahopetec, ki izdaja samo zato, da bi rešil svojo kožo...

»Prav, pravite, da ste z nami! Koliko se vas je nocoj izkrcalo?« »Štirje: jaz Waldberg, Mayer in Van der Kieboon, Holandec, kakor jaz«.

Dobro; morajo biti štirje, kot sem dobil sporočilo. Toda kje je četrti? Morda nam ga bo odkril dan... Čakali smo; minilo je že šest ur, nazadnje se je ta brezkončna noč le začela svetlikati. Začeli smo iskati. Moji možje so pretaknili vsak košček obale, vsak grmiček, vsako skalo, toda Van der Kieboona nikjer!

Trinajsti mož

Zaklel sem in ukazal, da poiščejo sledi njegovih stopinj. Črta, ki jo je bil naredil s svojimi škornji, se je izgubila takoj, ko se je obrnila proti nam. Vraga, to je več kot smešno! Špijon mora biti na obali. Ali je morda odplaval nazaj k podmornici? Ne, slišali bi plusk. Na skale nad nami bi ne prišla niti divja koza. Torej je tu! Samo kje? Nenadoma pa mi je blisnilo v glavo. Glasno sem se zasmejal. »Ali je zvit, ta hudič!«

Kapetan me je zmedeno pogledal: »Kaj pa je, sir?«

»Ali je zvit, ta hudič!« sem ponovil še enkrat. »Možje, vse je v redu. Stojte, kjer ste!«

Obrnil sem se h kapetanu: »Pojdite z menoj, rad bi vas predstavil našemu prijatelju«. Šla sva, pozorno ogledovala može in štela. Prvi, drugi, enajsti, dvanajsti. Položil sem roko na ramo trinajstega moža: »Dobro jutro, Van der Kieboon!« On je bil trinajsti mož. Jaz pa sem si zapomnil, da sem naročil za to akcijo le 12 mož! In ker je njegova sled vodila med nas, sem si bil dejal: pomešan mora biti z našimi ljudmi. In res je bil. Če bi bil jaz pozabil številko dvanajst, bi se bil špijon pri odhodu, kot zadnji v vrsti, že kako skril, dokler ne bi avtomobili odpeljali. Bil je zvit in odločen.«

Kdo ve, kako bi se bile stvari zasukale za Angleže, če bi se polkovnik Pinto ne bil spomnil, da mora biti samo dvanajst mož.

(Po »Vjesniku u srijedu«)

Pred 20-letnico »Ljudske pravice«

„Ljudska pravica"

Poročali smo že, da bo letošnjo jesen slovesno proslavljena 20-letnica »Ljudske pravice«. Ker je ta obletnica tesno povezana s pojmom naprednega tiska, bo imela proslava v Prekmurju, kjer je »Ljudska pravica« v oktobru 1934 začela izhajati, vseslovenski značaj. Prireditve se bodo začele 11. septembra v Veliki Polani, Lendavi, Murski Soboti in Ljutomeru. Zagotovljen je popust na železnici. Ob tej priliki bo izšla tudi jubilejna knjiga Miška Kranjca, prvega urednika »Ljudske pravice«, ki jo bo tiskala Obmurska tiskarna, ki so jo prejšnji mesec odprli v Murski Soboti. Naslov knjige je »Izgubljena vera« in je to 25. Kranjčevo delo.

Izmed bralcev predvojne »Ljudske pravice« nam je pred kratkim tovariš Jože Fortun, partizanski mlinar iz Damlja pri Kolpi in predsednik Okrajnega zbora proizvajalcev v Črnomlju, sporočil nekaj vtisov, kako so kmetje v Beli krajini pred vojno sprejemali »Ljudsko pravico«. Takole piše našemu uredništvu:

»... V tistem času — okoli leta 1935 — je začela prihajati v naše kraje »Ljudska pravica«. Takoj smo uvideli, da veje iz njenega pisanja človečanski, svobodoljuben in demokratičen duh. Žandarji so poizvedovali za naročniki, kar pa je krog njenih bralcev le še povečalo. Vsak še tako preprost in neuki kmet je videl razliko med njenim in pisanjem meščanskih listov, ki so peli slavospeve kralju in raznim »državotvornim« voditeljem, medtem ko smo v njenih vrsticah, še bolj pa med njimi, brali svoje želje in zahteve vseh izkoriščanih delovnih ljudi«.

Dopis iz Semiča

Tudi v naše pozabljene kraje je zašla »Pravica«, v kateri vidimo res svojo pravo glasnico. Skušali bomo zato pošiljati redno dopise, da boste tako tudi drugje videli, kako živimo. Kakor povsod tudi nam manjka denarja, da bi zadostili svojim življenjskim potrebam: kupili bi si hrane in obleke. Od pridelkov ne moremo prodati ničesar, ker nam jih še za dom primanjkuje. Dosedaj je bilo v naši občini vino edini vir dohodkov srednjega in malega kmeta — velikih kmetov pri nas sploh ni. Kočarji in dninarji, ki jih je velika večina, pa niti tega niso imeli. Sedaj pa je vina vsako leto manj in tudi slabše je vedno vsled pomanjkanja gnoja, galice, javljajo se razne trsne bolezni, šmarnice je tudi dosti. Prečesto morajo naše kmetice motedovati okrog trgovcev, da im dajo v zameno za jajca in maslo nekaj soli, škatlico vžigalic in petrolej.

Pri takem položaju nam je tudi vsaka najmanjša dajatev lahko pogubna za gospodarstvo. Zato je pri nas mnogo rubežni. Pri javnih dajatvah so zelo visoke zlasti občinske doklade. Mali kmet plača n. pr. ob enem obroku 280 din davka. od tega je 70 din občinskih doklad. Vse to moramo plačevati na račun nove ceste, ki vodi na postajo, in nove šole. Obe, cesta in šola, sta bili potrebni, toda za take stvari naj bi skrbela država, saj se v šoli vzgajajo otroci, ki se jih vzgaja za dobre državljane. Tudi bi država lažje utrpela ta dinar, kot pa mi ubogi kmetje. Kar se pa, ceste tiče žal ne odgovarja popolnoma zahtevam, dasiravno moramo plačevati zanjo lepe denarce. Toda boljša je že kakor stara. Žal dela tudi razne nepotrebne zavoje in zavojčke, kar je razumljivo, ker so nekateri vplivni možje želeli, da bi šla mimo njihovih hiš. Ni namreč vseeno, kje gre cesta, kajti če leži hiša ob cesti lahko odprete, če imate nekaj denarja in si pridobite dovoljenje n. pr. gostilno ali pa kak drug »kšeft«.

Plače se menjajo med 150 — 400 din mesečno. So pa take, ki znašajo 400 din, zelo redke. Predvsem so služkinje protestirale proti izrabljanju raznih hišnih »mladih« in »starih« gospodov in odkrile vso resnico, ki se skriva za oglasi z naslovi kot n. pr.: »Devojka za sve«. Teh so polni vsi listi na jugu države. To je najcenejši način za zabavo in izrabljanje takih hišnih »gospodov«. »Vsaka med nami in njeno življenje je samo tužen roman. Vsaka ima samo žalostno detinstvo in nesrečno mladost«. Med jokom so dekleta priznala, da so posledice takih oglasov nezakonski otroci — pa ne samo njihovi, temveč tudi uradniški, inženirski, advokatski itd., spolne bolezni, skakanje z mostov in metanje pod vlak. V svoji resoluciji so zahtevale med drugim izboljšanje socialne zakonodaje, ukinjenje privatnih uradov, ki posredujejo nameščanje hišnih poslov in da naj zato skrbe borze dela. Kajti ti privatni uradi se često bavijo z nečednimi posredovanji.

Da se ne bo več govorilo, da so nesposobne za vsa hišna dela itd., se jim naj otvorijo posebni tečaji v kuhanju, gospodinjstvu, šivanju itd. na državne in banovinske stroške. Na koncu zahtevajo naj se ravnotako na državne stroške osnujejo za vse tiste iz vasi, ki mislijo po končani šolski dobi iskati si zaposlitve kot hišni opsli, posebni tečaji, da ne bo plačevalo kakorkoli in da ne bo izgovora da so nesposobne. (»Ljudska pravica«, 28. decembra 1934)

Oče in hči utonila

»Večer« poroča ,da sta 20 julija utonila v Dravi Ivan Fačini in njegova 14 letna hčerka. Šla sta v službo in se hotela pri Rožnji prepeljati preko Drave z brodom. Na sredi reke se je začel brod potapljati. Ivan Fačini je skočil v Dravo in velel hčerki, naj skoči za njim in se ga oklene. Fačini je dobro plaval in oba bi se verjetno rešila, če ju ne bi močan vrtinec potegnil pod vodo.

Konec vojne v Indokini

Vojna v Indokini je zaključena. Azija je dobila dve novi državi, ki nista označeni še na nobenem zemljevidu — Severni in Južni Vietnam. Kaj so po sklepu, oziroma dogovoru ženevske konference dobili Francozi in kaj Ho Ši Minh?

Meja teče nekako ob 17. vzporedniku (spet vzporednik, kot v Koreji) in sta obe novi državi: Severni Vietnam (Ho Ši Minhov) in Južni Vietnam (Francoski) po površini precej enaka — doslej je ves Vietnam imel nekaj nad 300 tisoč kvadratnih kilometrov —, toda z različnim številom prebivalcev: Severni Vietnam ima okrog 13 milijonov ljudi, Južni pa okrog 9 milijonov. Največja mesta tudi dobi Severni Vietnam: Hanoj (230.000 pr.) industrijsko središče Indokine, Hajfong (140.000 pr.) in Nam Dinh. Južni Vietnam dobi samo Sajgon (150.000 pr.).

Industrijska in naravna bogastva Indokine so pretežno tudi v Severnem Vietnamu. Pač pa je Severni Vietnam revnejši glede kmetijstva; čeprav je razvodje Rdeče Reke eno najbogatejših polj na svetu, so morali riž uvažati še z juga. V sedanjem Južnem Vietnamu so n. pr. lani pridelali 1, 800.000 ton riža, na severu pa le 800 tisoč ton. Nasadi čaja so v glavnem na jugu, sladkorni trs pa samo na jugu (160.000 ton letno).

Južni Vietnam je torej poljedelsko močnejši, ima pa samo lahko industrijo in obrt. Ima pa neko veliko prednost: promet po morju in kopnem.

Francoska bilanca vojne v Indokini

Sedaj, ko je zaključen sporazum, Francozi objavljajo bilanco dolge vojne, oziroma katastrofalne številke svoje kolonialne politike v Indokini. Od leta 1945 do 1. junija letos je francoski ekspedicijski korpus izgubil 234 tisoč vojakov (92.000 jih je padlo, 114.000 ranjenih, 28.000 ujetih). Padlo je 19.000 Francozov (članov francoskega korpusa) in 30.000 legionarjev raznih narodnosti.

Francoze je veljala ta vojna 3000 milijard frankov. In rezultat (politični in bančni): polom! Azija je začela spreminjati svoj zemljevid.

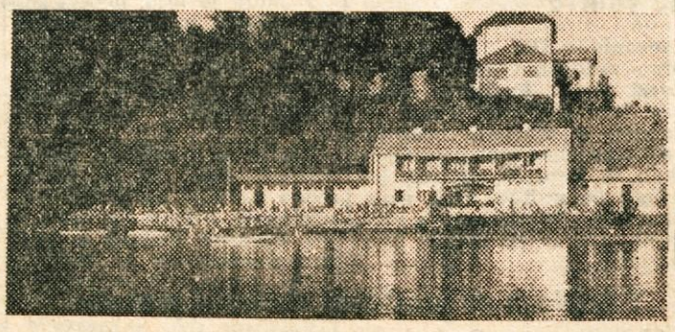

Malo je bilo letos na Dolenjskem prijetnih, sončnih dni — kadar pa je za dan, dva pripekalo, je bilo na Loki ob Krki vse živo.

Poletna utrujenost

Poleti, ob času velike vročine, se človek često počuti silno utrujen. Učenjaki pravijo, da je to posledica pmanjkanja soli in vode, ki jo izgubi telo s potenjem. Zdravniki pravijo, naj v hudi vročini hrano močneje solimo in pijemo več vode, ne glede, če smo žejni!

Napadli so poštni avto

Slovenski vestnik poroča, da so neznani tatovi napadli poštni avto v Hofgasteinu in ukradli dve vreči z denarjem. V eni vreči je bilo 78.000 šilingov, v drugi pa 10.000 šilingov. Šofer ropa ni opazil in je šele na kolodvoru ugotovil, da mu manjkata dve vreči. Takoj je šel nazaj proti poštnemu uradu in našel ob cesti obe vreči, toda bili sta prazni. Skuša se spomniti, kdaj je bil denar ukraden. Sumi osebni avto, ki je vozil počasi pred njim in ga nikakor ni mogel prehiteti. Poštni voz je bil zaklenjen, tatovi so ga verjetno odprli s ponarejenim ključem.

Hudo sovraštvo

Med okupacijo so Lahi aretirali med ostalimi osumljenci OF tudi cigana Cigota, ker mu niso mogli dokazati krivde, so ga ispustili. Poln maščevalnosti in že zmlada vajen hoste, se je Cigo odločil za partizane. Že v prvi hajki se hoče pokazati junaka in vojaka (kar pa nikoli ni bil). Nevarnost je vse hujša in Cigo, hočeš noče, se mora postaviti v bran . Dvigne puško nad glavo, se skloni k tlom in strelja. Pa ga pobara tovariš. »Ja, Cigo, kaj pa skrivaš glavo? Saj tako vendar ne moreš videti kam streljaš in koga?«

»Veš, tovariš, okupatorje tako črtim, da jih sploh pogledati nočem!«

Stari nagrobni napisi

Vinca preveč je naložil pod kapo,
s sejma grede se prevrnil je v grapo
Šli so denarci in parček volov,
sreča vsaj to, da ni prišel domov.
Stal je pred zidan'co, stal je na pragu,
ko mu odplavala duša je k vragu;
pil je možakar, ga kap je zadela,
žlahta dogodka bila je vesela.

RAČUNOVODJI NA KAMEN

Prijatelj dragi,
če ležiš prezgodaj
pod to rušo pokopan,
sta kriva temu banka
in hud kontni plan...

Še en balonček iz Francije

Slovenski poročevalec je 27. julija poročal, da je profesor litijske gimnazije Hine Lebinger našel na savskem otočku v bližini Ponovič pri Litiji, rdeč gumijast balonček. Na balončku je bil karton s tiskanim francoskim besedilom. Profesor Lebinger je razvozljal pisanje: balončke je poslala letos 27. julija znana francoska tovarna jekla Martin s proslave svoje stoletnice. Balončke so poslali iz Pariza, Lyona in Revina in naprošajo vsakogar, ki bi našel tak balonček, da to takoj javi na priloženi naslov. Za nagrado so obljubili izdelke svoje tovarne. Profesor Lebinger je s tovariši zadevo nekoliko raziskal in povzel tole: balonček je preplul okoli 1000 km in to preko najvišjih evropskih ledenikov. Verjetno je plul med Ortlerjem in Grossglocknerjem, ki sta visoka blizu 4000 m. Tiste dneve, ko se je balonček približeval našim krajem, so pihali zapadni vetrovi. Balonček je imel vsekakor srečo, da je pristal na savskem otočku.

Naš dopisnik Mitja Maklič s Čateža pa nam je prejšnji teden pisal, da je 1. julija našel neki kmet pod vasjo Razbore pri Čatežu na njivi, posejani s koruzo, podoben rdeč balonček. Na etiketi piše, da je balonček poslan iz Francije 27. junija, to je tri tedne pred stoletnico jeklarne Martin. Dvomljivo je, če je ta balonček v zvezi z onimi, ki so bili poslani iz Francije 17. julija. Drugi balonček želi, da se najditelj zglasi na naslov: Mademoiselle Jaqueline Rey, La Violette Le Teil (Ardiche). Etiketa (kartonček na balončku) pa nosi naslov verjetnih odpošiljateljev: »Concours Lacher De Ballons.«

OKROGLE in BODIČASTE

POŠTENJAKI

V nabitem tramvaju vpraša sprevodnik: Čujte, da ni kdo od vas izgubil šop bankovcev, povezanih s trakom, ki nosi bančni žig?

»Jaz, jaz, jaz,«... se je takoj javilo nekaj glasov.

»Izvolite: tu je trak; našel sem ga na tleh.«

ČUDNA SLUŽBA

»Kako pa je kaj s tvojo službo?«

»Tako; nisem ne na nebu ne na zemlji...«

»Ojej, torej si brez službe?«

»Ne, ampak telegrafist na letalu.«

NESPORAZUM

Lepo dekle stopi k šoferju taksija. »Ste prosti, tovariš?«

»Na žalost ne, ljuba lepotica. Sem že tri leta v jarmu.«

V DOBI »LETEČIH KROŽNIKOV«

O, servus, Fortunat, kako se imaš?«

»Slabo, Benedikt, slabo; še slabše kot v uredništvu naše-ga velikega »TT«!

» I kako to misliš?«

»Veš, prijatelj, v uredništvu Te-teja lete krožniki samo po ozračju, pri meni pa kar po kuhinji!«

LOVSKA SMOLA

Lovec Korenček toži ženi, da je bil lov čisto za nič. »Niti zajca nisem pihnil! Ti vragi bežijo v cikcaku. In ko sem jaz ustrelil v cik, je bil zajec že v cak.«

»Draga moja, le kako ti je uspelo dobiti tako hitro tako blago kot je moje?«

STANE TERČAK:

ŽIVI ZID

Februarja 1944 je po sklepu Glavnega štaba NOV in PO Slovenije odšla iz Bele krajine na svojo slavno pot na Štajersko XIV. udarna proletarska divizija. S svojimi neprestanimi boji in zmagami je z nadčloveškimi napori vseh svojih borcev in komandnega kadra prispevala ogromen delež za razvoj partizanstva na Štajarskem in skupno s partizani štajerskih enot izbojevala prvo osvobojeno ozemlje.

5. septembra se bodo v Celju zbrali vsi še živeči junaki s slavo ovenčane nekdanje XIV. proletarske divizije »Borisa Kidriča« in skupno z udeleženci velikega slavja »ŠTAJERSKA V BORBI« proslavili spomin na borbo Štajerske za našo svobodo.

Iz knjige »ŽIVI ZID«, ki jo je napisal udeleženec pohoda in nekdanji Šercerjevec Stane Terčak, objavljamo pred praznikom Štajerske odlomek iz istoimenskega poglavja.

Že ves dan in vso noč smo bili na pohodu. Dne 10. februarja je bila divizija na sektorju Zalog—Zabukovje—Preska—Podgorje — Orehovec Znojile — Poljane — Radež.

Gozdovi so bili zameteni in zazibani v dremotno spanje. Vsepovsod, kamor si obrnil pogled, so bile kope snega. Doline in soteske pod nami so se zdele kakor izumrle. Burja nas je vso pot po gorovju silovito napadala, nas prepihavala do kosti, nas rezala in brazdala z ostrimi ledenimi snežnikami v premrle obraze. Ko smo prečkali mogočne gozdove kozjanskega masiva, je nastal tak snežni metež, da so tovariši, na katerih je bila obleka vsa zmrzla, legali v sneg, da se zaščitijo pred njim.

Kolone divizije so počasi napredovale. Težki boji z izbranimi švabskimi trupami po vsem pogorju, posebno pa še težki obrambni boji na Federmavsu, so nas izčrpali. Partizan Levko je hodil za menoj v koloni Titovko je v bojih izgubil. Švabsko kapo pobeglega »gebirgsjegra« si je poveznil na glavo. Potisnil si jo je globoko na oči, da ga je varovala pred burjo Ko smo za trenutek obstali, je stopil tik mene in mi zavpil na uho: »Poglej, pravijo, da je Štajerska zelena, toda jaz jo vidim ves čas, kar smo tukaj, belo.« Tudi frici in vermani se je bodo v tej zimi do sita naužili. »Veš, če bo kdo vzdržal v tem snegu, bomo vzdržali mi!«

Po polurni hoji je prišla predhodnica do prve kmetije visoko v lazu. Mala, lesena hišica s še manjšimi okni, je bila vsa stisnjena v breg. Fantje so trudni posedli kar pod kap. Nekateri so se zarili v hlev med steljo, kjer je bilo topleje. Miha se je vrgel kar v jasli in zadremal. Govedo se je nemirno oziralo po nas, čudni gostje so ga zmotili v prežvekovanju. Potrkali smo na vrata. Odprl nam je gospodar, ki je že vedel za naš pohod. Ranjence, ki so bili vsi premrli in so od mraza in bolečin tiho ječali, smo pospravili v sobo. Gospodinja jim je prinesla mleka.

Tudi tod okoli so hodile dopoldne švabske kolone. Proti večeru so se oddaljile. Zasedle so nove položaje. Po kratkem posvetu komandantov so kolone nadaljevale svojo pot.

Burja je počasi ponehavala s svojo strupeno pesmijo. Spreminjala se je v veter, le na odprtih posekah je še nenehno gospodarila. Žvižgala je rezko in nosila cele oblake zmrzlih snežink. Za seboj je puščala zamete, ki so bili tudi do dva metra visoki in so za nas pomenili težke prepreke.

Počasi se je začelo daniti, snežiti je prenehalo. Svod neba je bil jasen. Burja je pobrisala z njega vse oblake. Nižine so bile zavite v umazano gorsko meglo. Gorski potočki so bili pokriti s snežno odejo, le ozek trak na beli površini je izdajal njihovo strugo. Po tolmunih je klopotala umazana rjava voda in motila belo opojnost kozjanskih gozdov.

Ko se je čisto zdanilo, smo se čutili osveženo. Na nočnih marših so najkritičnejše ure proti jutru. Človek postane silno utrujen, noge se komaj dvigujejo, vse telo je neznansko težko, oči lezejo skupaj, le z največjo energijo se premagaš, da ne zaspiš. Kakor hitro pa se začne daniti, minejo te težave.

Kakor dolga siva kača se je vila glavnina Štirinajste udarne divizije po hribovju in grapah. Ob straneh glavnine so gazile pobočnice sneg v celo. Košate smreke so se otresale belega, nadležnega tovora; bukve pa so nemo štrlele v zrak. V daljavi so za nami grmeli redki rafali strojnic. Švabi so se že veselili, da nas imajo obkoljene in da bodo divizijo uničili že takoj ob prihodu na Štajersko. Ponoči smo se jim izvili iz objema.

Tovariš politkomesar Matevž je hodil s počasnimi dolgimi koraki od bataljona do bataljona, resno in moško, kakor se spodobi funkcionarju divizije, in dvigal moralo: »Fantje, ali smo ali nismo! Mi bomo Švabe naklestili po buticah, da bodo pomnili, kdaj je hodila štirinajsta po Štajerskem,« je korajžno ogovarjal borce v svojem notranjskem narečju.

Prišli smo v majhno hribovsko vasico. Nekaj bajt je bilo stisnjenih v rebrih. Konjevodci so nagnali konje in mule v hleve in drvarnice. Trudni borci so posedli s puškami v rokah po klopeh in polegli po podu. Čas za spanje je bil kratko odmerjen. Le kuharji niso imeli odmora. Ognjišča iz opeke in kamna so bila v trenutku napravljena, in že je zaplapolal mogočen plamen pod kotli. Borci so bili lačni. Štabni kurirji so se sukali okoli svojih bataljonov kakor mački, nosili so zapovedi štabov in razpored premikajočih se kolon.

V majhni kamri je našel svoj prostor štab prvega bataljona Šercerjeve brigade. Komandant Badovinac Ilija in politkomisar Martin sta sprejemala poročila čet. Skozi majhno okno smo gledali kuharje ki so pripravljali hrano. Badovinac se je nasmehnil: »Vidi se, da nismo več na Hrvatskem, močnik namesto pečenke. Toda počakajte še malo, še bo za nas na Štajerskem vsega dovolj, le da pridemo v dolino.«

Hribovci so nas z začudenjem, vendar z ljubeznijo gledali. Kar niso mogli verjeti, da smo med njimi. Stare ženice so si mele oči, ali je resnica ali samo privid. Govorica jim je kar zamrla.

»Križ božji! To je vojska! Niso zaman Švabi zbobnali vso svojo golazen k nam na Kozjansko. Sedaj pa vidim, da ste le vi naši!« je dejala kmetica in odklenila klet, kjer je hranila tepkovca za pomladansko delo. Ozrla se je kakor v zadregi okoli sebe in nam dejala: »Fantje kar na pipo z njim!«

Politkomisar Martin ji je odvrnil: »Mati, kaj boste pa vi?« Resno, kar nekam užaljeno ga je zavrnila: »Mi, mi bomo pa že kako.« šla je v kaščo in poklicala najbližnje k sebi. Začela je deliti suho sadje in orehe. Vsa četa je bila obdarovana. Suhega sadja, posebno pa orehov smo bili veseli. Na maršu je bila to največja poslastica. Bila pa je tudi železna rezerva za bodoče dni, ki so bili pred nami.

Taki prizori so se ponavljali na vsej naši poti! Z veseljem so ljudje dajali, kar so pač imeli.

Otroci so nas v vasi takoj obkolili. Zvedavo so nas ogledovali. Očke so jim žarele, tipali so naše puške in mitraljeze. Pomerjali so titovke, hoteli so postati partizani. Vsi so hoteli z nami. Martin jim je odgovarjal: »Ne bo dolgo, pa se zopet vrnemo k vam. Ko se bodo odeli gozdovi v prvo brstje, pridemo prav gotovo.« Razlagal jim je o Titu, o naši borbi, o pionirjih. Ure so hitro minevale, posloviti se je bilo treba. Na vseh vežnih vratih so stali gospodarji in vsi družinski člani in nam mahali v pozdrav. Vsi so nam želeli srečno pot. Marsikatero dekle je žalostno upiralo oči v stasite partizane, ki so se uvrščali v kolono.

V zgodnjih popoldanskih urah smo se začeli pomikati iz pogorja po ozkih gozdnih poteh proti dolini. Z vrha smo gledali v dolino. Pod nami se je razprostirala ozka soteska. Ob cesti so se na redko vrstile siromašne hišice. Le ob vhodu v sotesko je stala velika, lepa nova stavba. Hitro smo se izvili iz objema gozda. V dobri četrt ure smo prišli do stavbe. Na njenem pročelju se je blestel napis »Volksschule«. Šola v Lokavcu. Hoteli smo obiskati švabskega učitelja, toda pouka danes ni bilo. Peljal je otroke v Rimske Toplice k propagandni kinopredstavi.

(Se nadaljuje)